

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Півторадня Олег Олександрович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Інтеграційні процеси в діяльності банків та страхових організацій в Україні

(шифр і назва спеціальності)

Студента 6 курсу _____ Півторадня О. О.
(підпис)

групи БСмз-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Півторадня О. О.,
(підпис)

Керівник: к.е.н., асистент _____ Бондаренко Є. К.
(підпис)

Суми – 2018 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

на тему: «Інтеграційні процеси в діяльності банків та страхових організацій в Україні»

студента

Півторадня Олега Олександровича

Сучасна світова фінансова бізнес-архітектура характеризується поширенням та поглибленням інтеграційних взаємозв'язків між фінансовими посередниками. У цих процесах найбільш помітним макроекономічним явищем є БСІ (БСІ). На підйомі ділової активності за високого рівня банківсько-страхової інтеграції фінансові посередники забезпечують собі більш швидкий та гнучкий доступ до внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів, що сприяє при-скореному розвитку фінансового сектора та економічному зростанню країни в цілому. З іншого боку, на фазі спаду ділової активності, наявність тісних інтеграційних взаємозв'язків між банками і страховими компаніями є загрозливою для їх діяльності, адже дифузія кризових імпульсів з банківського сегмента на страховий за таких умов розповсюджується більш швидкими темпами, що дестабілізує функціонування всього фінансового сектора. Необхідність регулювання вищезазначених процесів та попередження турбулентності фінансового сектора і обумовлюють актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень банківсько-страхової інтеграції в Україні, а також практичних рекомендацій щодо її стимулювання і розробка заходів щодо попередження турбулентності фінансового сектора.

Об'єкт дослідження – відносини, що виникають при реалізації банківсько-страхової інтеграції в Україні.

Предметом дослідження є БСІ, що являє собою процес об'єднання капіталів (участі в капіталі) банків і страхових компаній, та (або) сумісного використання їхніх ресурсів (інформаційних, технологічних, кадрових, управлінських та інших) при реалізації спільних функцій.

Методологічною основою даного дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ, положення економічної теорії щодо банківсько-страхової інтеграції. У ході дослідження широко використовувалися логічні й емпіричні методи пізнання, а також методи порівняльного, факторного, економіко-математичного, статистичного, техніко-економічного аналізу, регресійного аналізу, графоаналітичні методи відображення результатів досліджень. Пріоритетність використання того чи іншого методу визначалася конкретним завданням і поставленою метою.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи виступили законодавчі акти України, підручники, навчальні посібники, нормативно-правові акти, матеріали науково-практичних конференцій, інформація, отримана з мережі Інтернет, з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна дослідження полягає у систематизації та узагальненні теоретико-прикладних засад банківсько-страхової інтеграції із врахуванням світового досвіду а саме: узагальнено поняття банківсько-страхової інтеграції, досліджено передумови виникнення зазначеного явища, етапи його розвитку та моделі її реалізації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці прикладних рекомендацій щодо оптимізації державного регулювання банківсько-страхової інтеграції в Україні, а також рекомендацій щодо запобігання негативного впливу циклічних процесів в банківському секторі України на страхові компанії. Окремі положення та результати дослідження проблематики банківсько-страхової інтеграції можуть бути використані при розробці стратегії розвитку як банків так і страхових компаній, що є запорукою підвищення ефективності їх фінансової діяльності,

зміцнення інвестиційної спроможності та забезпечення стабільності їх функціонування.

Ключові слова: БСІ, банки, страхові компанії, державне регулювання.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 44 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 70 найменувань, який розміщено на 9 сторінках. Робота містить 4 таблиці, 9 рисунків, а також 5 додатків, які розміщені на 6 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2018 рік

Рік захисту роботи – 2018 рік

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№ п/п	Назва розділу	Термін подання

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

8. Консультації по роботі:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I			
II			

9. Дата видачі завдання: “__” _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Підпис

_____ Ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав

_____ Підпис

_____ Ініціали, прізвище

ЗМІСТ

Вступ	9
1. Теоретичні основи в здійснення інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній	11
1.1 Сутність та економічні передумови здійснення банківсько-страхової інтеграції	11
1.2 Моделі організації інтеграційної взаємодії банків і страхових компаній	20
2. Сучасний стан та особливості розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні	28
2.1 Характеристика сучасного стану розвитку інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній в Україні	28
2.2 Розвиток системи заходів щодо державного регулювання та нагляду за учасниками банківсько-страхової інтеграції в Україні	39
2.3 Визначення залежності страхових компаній від банків в Україні	43
Висновки	49
Список використаних джерел	52
Додаток А Показники розвитку банківського та страхового ринку за 2005-2017 рр.	62
Додаток Б Статистична база аналізу залежності страхових компаній від банків в Україні	63
Додаток В Результати регресійного аналізу між активами страхових компаній та банківських установ за 2005-2017 рр.	64
Додаток Г Результати регресійного аналізу між статутним капіталом страхових компаній та банківських установ за 2005-2017 рр.	65

Додаток Д	Систематизація критеріїв виокремлення моделей організації банківсько-страхової інтеграції	66
-----------	---	----

ВСТУП

В останні роки спостерігається тенденція щодо поглиблення інтеграційних взаємозв'язків між суб'єктами господарювання у фінансову секторі. Найбільшими темпами інтеграційні процеси відбуваються між банками та страховими компаніями. БСІ дозволяє забезпечити швидкий та більш дешевий спосіб доступу до зовнішніх та внутрішніх інвестиційних ресурсів, що забезпечує прискорений розвиток фондового ринку та зростанню економіки в цілому. Крім позитивного впливу, БСІ може нести певні ризики – тісні інтеграційні процеси між банками та страховими компаніями можуть призвести до дестабілізації в разі передачі кризових імпульсів з банків до страховиків та дестабілізувати весь фінансовий сектор. Саме тому виникає необхідність впровадження заходів щодо регулювання та попередження турбулентності фінансового сектора, що і обумовлює актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Досліджування теоретичних та методологічних основ банківсько-страхової інтеграції здійснюється такими вітчизняними та зарубіжними науковцями: Дж. Каммінс (J. Cummins), В. Д. Базилевич, А. Гарсія-Херреро (A. Garcia-Herrero), Х. Скіппер (H. Skipper), С. Девіс (S. Davis), О. Д. Вовчак, Н. М. Внукова, А. М. Єрмошенко, В. М. Загрібний та інші.

Більшість науковців зосереджують свою увагу на дослідженні банківсько-страхової інтеграції з точки зору мікроекономічного підходу, саме тому постає необхідність дослідження інтеграційних процесів між банками та страховими компаніями як макроекономічного процесу, тобто дослідити вплив рівня розвитку БСІ на розвиток фінансового сектору країни.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень банківсько-страхової інтеграції в Україні, а також практичних рекомендацій щодо її стимулювання і розробка заходів щодо попередження турбулентності фінансового сектора.

Об'єкт дослідження – відносини, що виникають при реалізації банківсько-страхової інтеграції в Україні.

Предметом дослідження є БСІ, яка являє собою процес об'єднання капіталів та сумісне використання ресурсів банків та страхових компаній при реалізації спільних фінансових продуктів.

У якості методологічної основи кваліфікаційної роботи виступають: положення економічної теорії щодо БСІ, діалектичний метод, логічний, емпіричний метод пізнання, факторний аналіз, статистичний аналіз, порівняльний аналіз, регресійний аналіз, графоаналітичний метод відображення результатів досліджень.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи виступили: підручники, посібники, нормативно-правові акти, наукові статті, інформація з офіційних сайтів НБУ та Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, інформація з мережі інтернет.

Наукова новизна дослідження полягає у систематизації та узагальненні теоретико-прикладних засад БСІ із врахуванням світового досвіду а саме: узагальнено поняття БСІ, досліджено передумови виникнення зазначеного явища, етапи його розвитку та моделі її реалізації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці прикладних рекомендацій щодо оптимізації державного регулювання БСІ в Україні, а також рекомендацій щодо запобігання негативного впливу циклічних процесів в банківському секторі України на страхові компанії. Окремі положення та результати дослідження проблематики БСІ можуть бути використані при розробці стратегії розвитку як банків так і страхових компаній, що є запорукою підвищення ефективності їх фінансової діяльності, зміцнення інвестиційної спроможності та забезпечення стабільності їх функціонування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ В ЗДІЙСНЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1.1 Сутність та економічні передумови здійснення банківсько-страхової інтеграції

Економічне зростання держави визначається розвитком та ефективним функціонуванням фінансової галузі, що здатна забезпечувати реальний сектор фінансовими ресурсами в повному обсязі та сприяти соціальному розвитку країни.

Доцільно зазначити, що ключовими тенденціями розвитку фінансового сектора всього світу є зростання потужності та посилення ролі фінансових посередників та поглиблення інтеграційних взаємозв'язків між ними. Крім того, характерною є тенденція до універсалізації діяльності фінансових посередників на світовому ринку фінансових послуг. Так, найбільшим ступенем інтеграції характеризуються відносини банків та страхових компаній, таке явище отримало назву банківсько-страхової інтеграції (БСІ). Рівень розвитку БСІ певною мірою впливає на характер розвитку фінансового сектора в залежності від циклу розвитку, на якому знаходиться економіка конкретної країни.

Конкурентоспроможність фінансової галузі кожної країни обумовлена ефективною діяльністю страхових компаній та банків, що є наймасштабнішими інституційними інвесторами в реальний сектор економіки. Кооперація основної діяльності фінансових посередників, консолідація їх збутових мереж, інтеграція організаційних структур та капіталу забезпечує більш швидкий та легкий доступ до необхідних фінансових ресурсів, а також підвищує їх конкурентоздатність з міжнародними фінансовими агентами за світові інвестиційні ресурси. Якщо ж фінансові посередники діють самостійно, незалежно один від одного, то

вони не мають достатніх конкурентних переваг у боротьбі за фінансові ресурси. Тому інтеграційні процеси на фінансовому ринку забезпечують ефективний розвиток фінансового сектора та сприяють економічному зростанню країни в цілому.

БСІ – це процес об'єднання капіталів та сумісного використання ресурсів банків та страхових компаній при реалізації спільних фінансових продуктів, що призводить до отримання додаткових конкурентних переваг на ринку фінансових послуг, отримання додаткового прибутку та розширення сфер їх діяльності.

Варто відзначити, що в межах кваліфікаційної роботи БСІ розглядається не лише на рівні інтеграції конкретного банку та страхової компанії, а й як макроекономічний процес. Іншими словами, БСІ на сучасному етапі розвитку має такий масштаб розвитку у світі, що охоплює інтеграційні взаємозв'язки не лише між окремим банком та страховою компанією, а й взаємозв'язки між усіма банками та страховими компаніями, що здійснюють свою діяльність в конкретній країні.

При дослідженні теоретичних засад фінансової інтеграції необхідним є розуміти відмінність даного процесу від процесів фінансової конвергенції. Фінансова інтеграція базується на принципі «гомогенності», що передбачає об'єднання діяльності однорідних фінансових посередників (банки, страхові компанії, інвестиційні та пенсійні фонди). А фінансова конвергенція базується на принципі «гетерогенності», тобто об'єднання діяльності різнорідних фінансових посередників за однією чи кількома ознаками [36].

Ключова ідея інтеграції страхового та банківського бізнесу має досить давньою історію, проте глобальний характер дане явище отримало лише на початку 90-х років ХХ ст. Передумовами виникнення явища БСІ є наступні:

- зростання обсягів операцій споживчого та іпотечного кредитування, лізингу небанківськими фінансовими посередниками;
- впровадження механізму продажу автомобілів автосалонами у розстрочку та гнучкої цінової політики на транспортні засоби;

– зростання конкурентоздатності будівельних концернів та девелоперських компаній (property developer та real-estate developer) з США та Західної Європи щодо надання кредитів на придбання житла в порівнянні із банками;

– виникнення альтернативного комерційного кредитування в ряді країн (фінансування за допомогою інструментів фондового ринку та ринку боргових зобов'язань);

– активний розвиток страхування життя і приватного пенсійного страхування у країнах Північної Америки, Західної Європи та Східноазійського регіону за рахунок надання державної підтримки (свобода вибору умов пенсійного забезпечення, масова пропаганда, вигідний пільговий режим оподаткування, тощо);

– впровадження регулювання банківської діяльності (запровадження рекомендацій щодо достатності банківського капіталу), що зменшило дохідність банківського бізнесу [19].

Вище зазначені тенденції відображають зростання конкуренції не лише між банками, а й між спеціалізованими кредитно-фінансовими інститутами (СКФІ) та банками. Це пов'язано із тим, що банківські установи більше не займали монопольну позицію на ринку фінансових послуг, вони перетворились з універсального посередника на звичайного учасника фінансового ринку [70]. Ситуація, що склалася стала стимулом до зміни стратегії банків на фінансовому ринку і призвела до створення фінансових конгломератів, як початкового етапу взаємодії банків з іншими фінансовими посередниками [65].

Розуміння сучасних тенденцій розвитку фінансової галузі економіки неможливе без глибинного дослідження передумов, що трансформувалися в імпульс для подальшого розвитку процесів БСІ. До таких передумов науковці відносять:

– макроекономічні передумови, що відображають вплив зовнішнього середовища, де працюють банки та страхові компанії;

– мікроекономічні передумови, що характеризують зміни у системі організації діяльності фінансових посередників (рис. 1.1).

З початку 90-х років для країн Північноамериканського, Європейського та Східноазійського регіонів були характерні процеси лібералізації фінансової системи та зміна політики регулювання та контролю за діяльністю фінансового сектору. Сприяючи підвищенню конкуренції серед фінансових посередників, органи державного регулювання поступово усували юридичні перепони, що були між ринками банківських та страхових послуг. Саме тому, ключовою макроекономічною передумовою для розвитку БСІ були саме законодавчо-політичні.

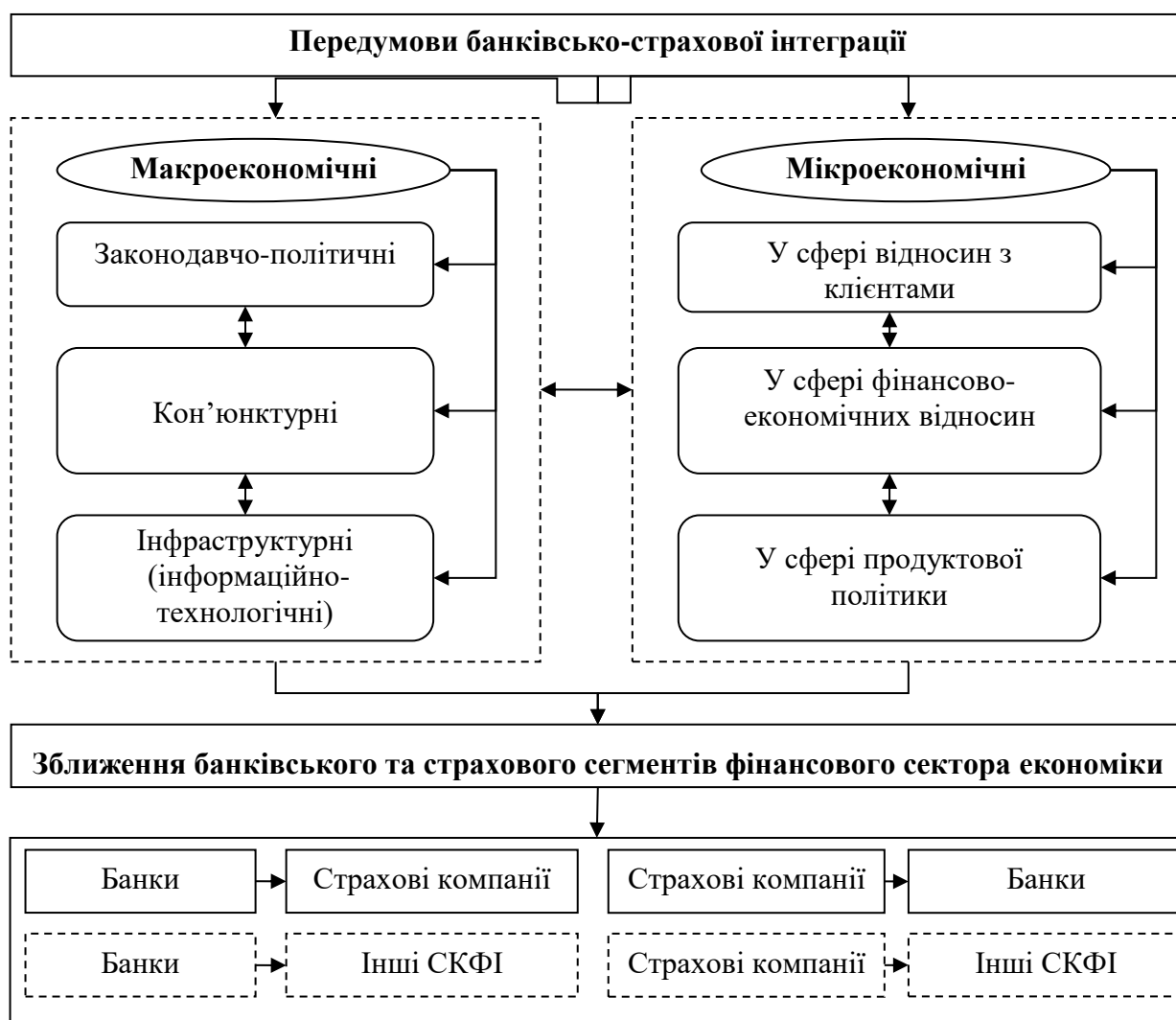

Рисунок 1.1 – Передумови банківсько-страхової інтеграції

Конкуренція між банками у 90-х суттєво загострилася, що змусило банківські установи розпочати активний пошук напрямків розширення своєї діяльності. Таким напрямком став вихід на новий сегмент фінансового сектора – страховий.

Оскільки розвиток фінансового сектора економіки будь-якої країни напряму залежить від наявності необхідної фінансової інфраструктури, то і розвиток БСІ також залежав від розвиненості інституційної та інформаційно-технологічної підсистем інфраструктури на фінансовому ринку та наявності технічної можливості забезпечити спільну діяльність банків та страхових компаній. Прорив у інформаційно-технологічній сфері наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. сприяв розробці інноваційних фінансових продуктів, що відрізнялися від традиційних нижчим рівнем операційних витрат. Першими «піонерами» банкострахування наприкінці 90-х рр. стали Deutsche Bank, Lloyds Bank, Credit Agricole, BNP Paribas та Societe Generale, що першими розробили та впровадили комплексні фінансові послуги, що в наш час перетворилися на новий продукт – «фінансовий супермаркет».

До мікроекономічних передумов виникнення та розвитку БСІ можна віднести зміни у організаційно-структурній побудові самого фінансового посередника (банк, страхова компанія). Класична організаційно-структурна побудова фінансового посередника складається з трьох ключових блоків: клієнтський (управління клієнтськими відносинами), фінансово-економічний (управління витратами та ризиками) та продуктової (продуктова політика). Тому доцільним розглядати вплив мікроекономічних передумов на розвиток БСІ з позиції зазначених блоків. (рис. 1.2).

Крім самих фінансових посередників на початку ХХІ ст. зміни торкнулися і споживачів фінансових послуг. Відтепер ключовими вимогами до фінансових продуктів стали: зручність, багатофункціональність та економія часу (клієнтський аспект). Якщо розглядати досвід Франції у розвитку БСІ, то імпульсом до нього стала зміна ключових потреб споживачів фінансових послуг та переорієнтація їх на страховий ринок

(продукти у сфері страхування життя) [19]. З 1990 р. до 2008 р. страхові компанії, що поряд із традиційними каналами збути використовували і банківські, збільшили свою долю на ринку страхування життя до 65 %. Такі показники підтвердили ефективність процесів БСІ у Франції [63, 64].

З часом розвиток фінансового сектору обумовив потребу банківських установ розробляти нові програми лояльності для своїх клієнтів. Зміна стратегії банків могла бути ефективною лише в результаті поєднання фінансових, інформаційно-технологічних та кадрових ресурсів декількох фінансових установ, що здійснюють діяльність в різних сегментах фінансового ринку.

Загострення конкуренції між банками у 80-90-х рр. ХХ ст. на фоні скорочення прибутковості їх діяльності призвело до зростання адміністративних і збутових витрат для традиційних банківських операцій (витратний аспект). Найкращим варіантом вирішення даної проблеми стало застосування банками «ефекту масштабу». Досвід діяльності банківських установ показав, що реалізація комплексних фінансових продуктів одному споживачу досягається з набагато меншими альтернативними витратами в межах одного інтеграційного об'єднання, ніж перехресний збут декількома фінансовими компаніями, що мають між собою партнерські відносини [58].

Зростання ризиковості діяльності банківських установ в цілому та їх інвестиційно-кредитної діяльності зокрема, обумовило об'єктивну необхідність пошуку альтернативних заходів зменшення фінансових ризиків (ризиковий аспект). Безперечно, найбільш ефективним економічним механізмом мінімізації та перерозподілу ризиків є страхування, що посприяло створенню більш тісної взаємодії між банками та страховими компаніями. З іншого боку, страховики мали потребу у диверсифікації своїх страхових портфелів, ефективного довірчого управління страховими резервами та розширення клієнтської бази, що могли забезпечити лише банківські установи. Зазначені передумови сприяли створенню додаткових

можливостей для мінімізації ризиків шляхом диверсифікації банківського та страхового бізнесу.

Рисунок 1.2 – Мікроекономічні передумови банківсько-страхової інтеграції

У продуктивній політиці ключовими передумовами став пошук можливостей впровадження банками нових продуктів, що було обумовлено стрімким розвитком недержавного пенсійного забезпечення та зміна потреб

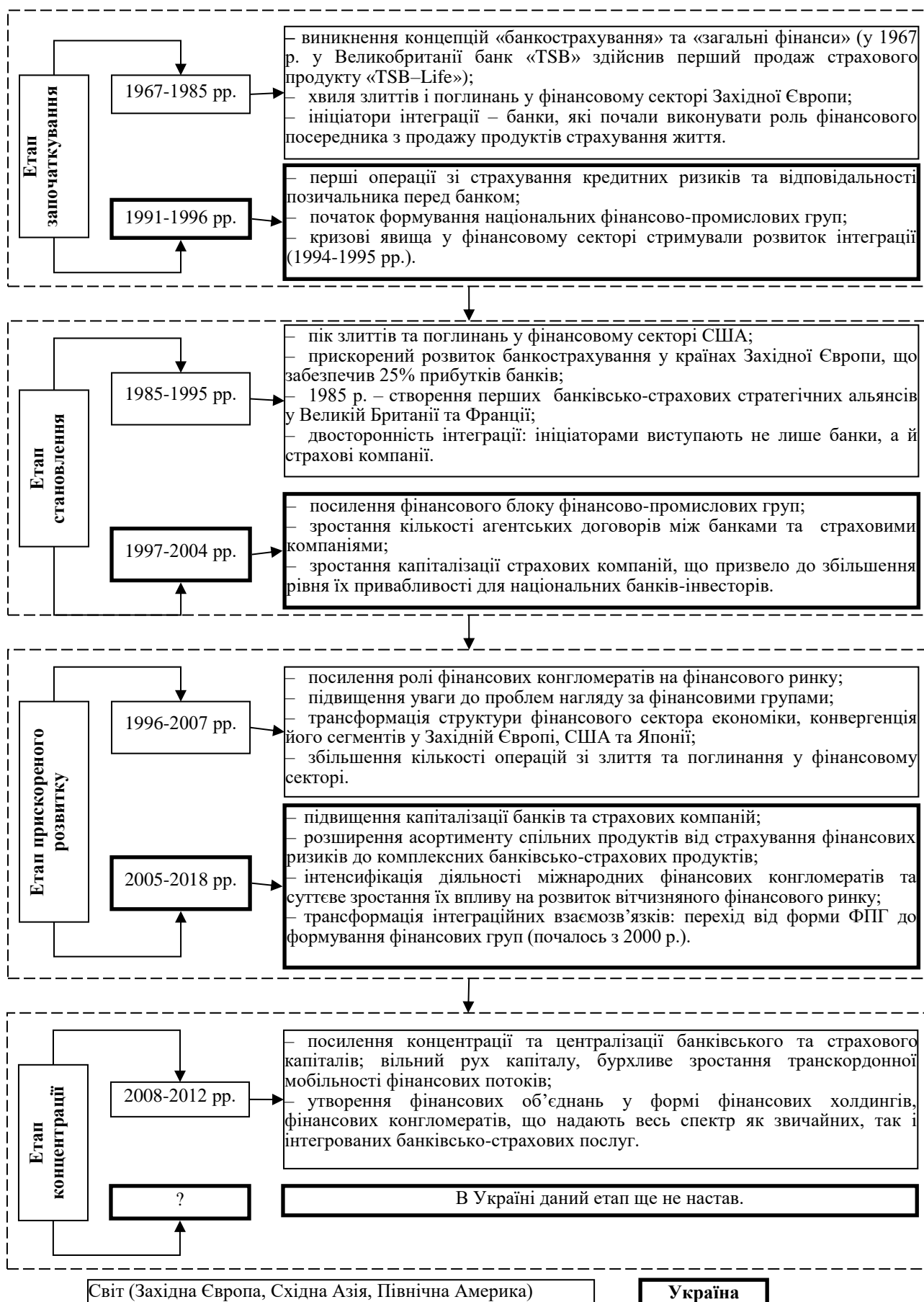

Рисунок 1.3 – Історичні етапи розвитку БСІ у світі та в Україні

споживачів інвестиційних продуктів (продуктовий аспект). В Європі та Північній Америці досить чітко виділилася тенденція до заміни банківських депозитних продуктів страховими, а також продуктами взаємних інвестиційних фондів, оскільки вони могли забезпечити більшу норму прибутку на вкладений капітал. Така тенденція сприяла зміні обсягів та структури залучених ресурсів банку, які до цього часу виступали основними джерелами їх надходжень, та активізації його інвестиційно-кредитної діяльності. Саме це зумовило обрання банком послуг страхування життя для забезпечення стабільності та масштабності власної ресурсної бази [61].

Проведений аналіз літературних джерел щодо періодизації процесу БСІ у світі [30, 33, 45, 50, 55, 57] дозволив виділити чотири основні етапи. Часові межі етапів розвитку БСІ у світі та в Україні мають суттєві відмінності, що враховують специфіку функціонування фінансового ринку України. З урахуванням наведених вище макроекономічних та мікроекономічних передумов БСІ у країнах Західної Європи, США та Японії можна навести таку періодизацію її становлення (рис. 1.3).

Першим етап – зародження інтеграційної взаємодії банків та страхових компаній. Даний період тривав протягом 1967-1985 рр. у країнах Західної Європи, США та Японії та протягом 1991–1996 рр. – в Україні. На початку 90-х рр. європейські банки та страхові компанії вже активно використовували таке документальне посвідчення інтеграційних відносин як агентські договори та договори банкострахування. В той же час вітчизняні фінансові посередники здійснювали лише страхування кредитних ризиків банків.

Другий етап – тривав з 1985 по 1995 рр. – у світі, та з 1997 по 2004 рр. та характеризувався безпосередньою інтеграцією банків та страхових компаній. Саме з цього етапу можна було говорити про глобальність явища БСІ, що призвело до активізації досліджень у даній галузі.

Третій етап – тривав протягом 1996-2007 рр. у країнах Західної Європи та протягом 2005-2012 рр. – в Україні. Для даного етапу було характерним

прискорений розвиток БСІ. На даному етапі відбулося зростання ролі фінансових конгломератів у світі, що стали вищою формою БСІ [32].

В Україні третій етап розвитку БСІ характеризувався створенням та придбанням банків іноземними фінансовими корпораціями, що формували фінансові групи на основі об'єднання капіталу (банківського та страхового). Тобто здійснювалася поступова трансформація інтеграційної взаємодії банків та страхових компаній, що передбачала перехід від форми промислово-фінансових до фінансових груп. Це також сприяло зміні функціональної ролі вітчизняних фінансових посередників.

На етапі виникнення та становлення БСІ ключовою метою інтеграції банків та страхових компаній було управління кредитними ризиками, а вже на етапі прискореного розвитку ключовою метою стало здійснення інвестиційної функції та функції капіталізації [3, 32].

Останній (четверний) етап в розвитку БСІ тривав у розвинутих країнах протягом 2002-2009 років. Він характеризувався зростанням рівня концентрації та централізації банківського та страхового капіталів. Результатом цього стало зростання вартості угод з придбання банків та страхових компаній в окремих країнах Західної Європи.

1.2 Моделі організації інтеграційної взаємодії банків і страхових компаній

Дослідження науковців по всьому світу свідчать про зміну моделі розвитку фінансового ринку – банкоцентрична і фондова модель у розвинених країнах світу поступово трансформується у «конвергентну». Така зміна моделей обумовлена універсалізацією діяльності більшості фінансових посередників. Найбільш поширеними і розвинутими інтеграційні зв'язки є

між страховими компаніями та банками, оскільки саме вони є ключовими інвесторами на фінансовому ринку.

Досліджуючи теоретичні основи БСІ доцільним є розглянути моделі їх організації. Сучасні науковці не мають єдиного підходу щодо визначення кількості та видів моделей. Якщо розглядати моделі організації БСІ у гео економічному аспекті, то можна виділити північноамериканську, азійсько-океанійську та європейську (континентальну). Виділення зазначених моделей є дуже умовним, оскільки дуже важко виділити ключові ознаки моделі, на основі якої здійснюється побудова банківсько-страхових взаємовідносин в конкретній країні. Крім того, в деяких країнах можлива зміна існуючої моделі з плином часу або поєднання ознак декількох моделей в одній.

Розглянемо детально ознаки трьох виділених моделей організації БСІ. До ключових ознак зазначених моделей можна віднести: технологічна складність фінансових продуктів, місце реалізації комплексних фінансових продуктів, рівень технологічної складності та інтегрованості фінансових продуктів, постачальник фінансових продуктів, ступінь відкритості інформації щодо клієнтської бази банку, форма банківсько-страхової взаємодії (тип права власності; стратегія управління).

Багмет К. В. у своїй роботі виділила наступні критерії виділення моделей організації банківсько-страхової інтеграції [4-13] (табл. Д.1 додатку Д).

Охарактеризуємо європейську модель за наступними критеріями:

1. Країни поширення: Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Бельгія, Туреччина, Польща, Білорусь, Росія.

2. Тип регулювання банківсько-страхової взаємодії – лібералізоване державне регулювання; існують податкові пільги щодо сплачених премій по страхуванню життя, проте наявне податкове навантаження на розмір банківської маржі.

3. Рівень розвитку банкострахування – Західна та Північна Європа

характеризується високим рівнем розвитку, а Центральна Європа та Східноєвропейський регіон – низьким.

4. Тип та потенціал зростання ринку банкострахування: Західна та Північна Європа – розвинутий ринок, проте пенсійні реформи спонукають до ще більшого зростання в секторі страхування життя; Центральна Європа та Східноєвропейський регіон – слаборозвинутий ринок, проте існує значний потенціал до розвитку.

5. Форма та вид БСІ в залежності від рівня БСІ: високий рівень: БСІ представлена фінансовими конгломератами, холдинговими компаніями, ПФГ, спільними підприємствами, дочірніми компаніями.

6. Асортимент послуг щодо банкострахування: каско, іпотечне страхування, страхування життя позичальника (перехресний продаж банківських кредитних продуктів і ризикового страхування життя).

7. Система збуту: змішані канали дистрибуції та банківські відділення.

8. Тип ринку банкострахування: розвинений, зрілий, вже не відбувається різка зміна тенденцій, ринок насичений.

Північноамериканська модель характеризується наступними ознаками:

1. Країни поширення: США, Канада, Австралія

2. Тип регулювання банківсько-страхової взаємодії: Північна Америка – перехід від жорсткого регулювання до лібералізації (крім Канади); Латинська Америка – фінансова лібералізація: знято бар'єри страховим агентам дозволено здійснювати продаж страхових продуктів у філіях банків.

3. Рівень розвитку банкострахування: Північна Америка: низький. Латинська Америка: середній.

4. Тип та потенціал зростання ринку банкострахування: ринок, що розвивається.

5. Форма та вид БСІ в залежності від рівня БСІ: низький рівень – найпоширенішими формами банківсько-страхової інтеграції є банківське страхування та агентські (дистриб'юторські) договори.

6. Асортимент послуг щодо банкострахування: середньострокові та довгострокові інвестиційні продукти, що користуються пільговим податковим режимом. Страхові продукти зі страхування життя повністю інтегровані до асортименту ощадних і інвестиційних продуктів банку.

7. Система збуту: банківська філіальна мережа.

8. Ступінь відкритості інформації щодо клієнтської бази банку: існує заборона щодо обміну клієнтською інформацією між банками та страховиками (особливо у Бразилія, Чілі, Канаді).

9. Тип ринку банкострахування: слабо розвинений, лише відбувається його формування.

Ознаки Азійсько-океанійської моделі:

1. Країни поширення: Японія, Китай, Таїланд, Індонезія, Австралія, Гонг Конг, Сінгапур, Індія, Малайзія.

2. Тип регулювання банківсько-страхової взаємодії: перехід від лібералізованого до жорсткого, жорсткі вимоги законодавчої бази щодо перехресного володіння фінансовою установою, спільних фінансових продуктів, обтяження податками маржі банків.

3. Рівень розвитку банкострахування: низький.

4. Тип та потенціал зростання ринку банкострахування: ринок, що розвивається. Високий потенціал зростання, особливо в Китаї, Таїланді, Індії.

5. Форма та вид БСІ в залежності від рівня БСІ: середній рівень – БСІ представлена стратегічними альянсами та спільними компаніями (тимчасового характеру).

6. Асортимент послуг щодо банкострахування: переважно пакетні продукти (страхування життя у поєднанні з банківськими послугами – управлінням депозитами).

7. Система збуту: відділення банків.

8. Ступінь відкритості інформації щодо клієнтської бази банку: заборонено страховим компаніям та іншим небанківським установам використовувати клієнтську базу даних.

9. Тип ринку банкострахування: ринок, що розвивається.

Якщо розглянути приклад Великобританії, то БСІ в цій країні побудована за принципами європейської моделі, хоча її фінансовий ринок в цілому побудований за фондовою моделлю, а не банкоцентричною, як у більшості європейських країн. Канали збуту у Великобританії представлені брокерами та незалежними фінансовими консультантами (Independent Financial Adviser – IFA), що є нестандартними каналами збуту БСІ. Така ситуація обумовлена, в першу чергу, тим, що Великобританія має складну організацію інфраструктури фінансових посередників та їх високу конкурентоздатність в порівнянні із іншими регіональними ринками фінансових послуг. З іншого боку, переважання нестандартних каналів збуту в БСІ пов'язано із наявністю законодавчих обмежень, що діяли до початку ХХІ ст. Відповідно до зазначених обмежень інвестиційні страхові продукти могли продаватись лише спеціалізованими фінансовими консультантами, саме тому їх продаж через банківські відділення є незначним.

Рисунок 1.4 – Рівень розвитку банкострахування в Європейському регіоні

Цікавим прикладом організації БСІ є досвід Канади. Канадський фінансовий ринок є єдиним ринком серед розвинених країн світу, де банкам заборонено офіційно здійснювати продаж страхових продуктів. Лише починаючи з 1992 року банкам було дозволено вкладати інвестиційні кошти у страхові компанії [62]. Страхові компанії в Канаді є серйозними конкурентами банківським установам, оскільки вони мають право обслуговувати споживачів і страхових і банківських послуг. До того ж у 2006 році банкам було заборонено здійснювати продаж страхових продуктів (лайфового та нелайфового) та заборонено використання інформації про своїх клієнтів для реалізації страхових продуктів [69].

Розвиток БСІ в країнах Центральної та Східної Європи відбувається на основі принципів європейської моделі. Проте, оскільки на європейському фінансовому ринку працюють банки та страхові компанії із Японії, Китаю, США, Австралії, то європейська модель організації БСІ поступово трансформується шляхом врахування досвіду Північної Америки та Азії. Не дивлячись на те, що європейський фінансовий ринок відноситься до найбільш розвинутих у світі, рівень розвитку банкострахування на ньому дуже різниться в окремих групах країн даного регіону. Дані про рівень розвитку БСІ в європейських країнах наведено на рис. 1.4 (14-15.).

Слабкий рівень розвитку БСІ спостерігається у країнах Західної та Північної Європи, частка банкострахування серед загального обсягу страхових премій зі страхування життя в цих країнах знаходиться в межах від 15 до 30 %. У Франції даний показник протягом останніх років був більше 60 %.

Найбільш розвиненим банкострахування є у країнах Південної Європи, де зазначений показник є більшим за 80 %. В Португалії через канали збуту банків реалізовується майже 88 % продуктів зі страхування життя, в Іспанії – 70 %, в Італії – більше 60%.

Україна, на жаль, відноситься до країн, в яких банкострахування є

майже не розвинутим – не більше 10 %. До того ж відсутні будь-які офіційні джерела, що висвітлюють статистичні дані щодо банкострахування в Україні.

Розвитку БСІ в Україні перешкоджають ризики, що можуть реалізувати в результаті поглиблення інтеграційних зав'язків між банками та страховими компаніями. Це пов'язано із тим, що БСІ має не лише позитивні ефекти для банків та страхових компаній, вона також може мати негативний аспект, що реалізується у збільшенні ризиків діяльності банків та страхових компаній. Науковці виділяють наступні негативні аспекти БСІ для її учасників за такими видами: фінансовий (витратний) аспект, управлінський аспект та наглядовий аспект [14,15, 16, 20, 21, 22, 25, 26, 31, 37, 39]

До фінансового (витратного) аспекту можна віднести наступні загрози БСІ:

- додаткові витрати, що спрямовуються на поєднання внутрішніх технологій та уніфікацію бізнесів банків та страховиків;
- витрати на придбання банку / страхової компанії;
- витрати на фахову підготовку працівників учасників БСІ;
- неадекватний розподіл боргового навантаження;
- множинний та подвійний облік капіталу.

Недоліками БСІ, що можна віднести до управлінського аспекту є:

- наслідки від зміни керівництва;
- реструктуризація бізнесу;
- різниця у бізнес-менталітеті учасників БСІ;
- відсутність злагодженості та взаєморозуміння між працівниками інтегрованих фінансових установ;
- негативний вплив з боку більш слабкого учасника БСІ (зазвичай страхова компанія) на лідера (банк);
- організаційна структура інтеграційного об'єднання може не мати достатньої прозорості;
- конфлікт інтересів;

– зменшення самостійності менеджменту в процесі прийняття управлінських рішень.

До загрозам БСІ з точки зору наглядного аспекту відносяться:

– монополізація фінансової галузі, зменшення конкуренції на фінансовому ринку та зловживання економічною владою;

– штучне завищення вимог щодо входження на страховий або банківський ринок для його потенційних учасників;

– низький рівень прозорості інтеграційного об'єднання: оскільки БСІ характеризується досить складною організаційною структурою, то наглядовому органу досить важко здійснити адекватний контроль за їх діяльністю та впровадити заходи щодо зменшення «мультиплікативного ефекту» між ризиками банків та страхових компаній.

Крім цього, у межах банківської групи можливим є:

– виникнення «мультиплікативного ефекту» між ризиками банків та страхових компаній, що призводить до зниження фінансової стійкості кожного учасника;

– посилення дії відсоткового, кредитного, операційно-технологічного, валютного ризиків та ризику ліквідності.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що протягом останніх років рівень банківсько-страхової інтеграції в Україні характеризувався в середньому як низький. При цьому, криза 2014 року засвідчила наявність суттєвої залежності між ефективністю функціонування страхових компаній і банків. Враховуючи це, актуальним та практично значимим є розробка заходів щодо захисту страхових компаній від кризових явищ, що виникають, перш за все, у банківському сегменті фінансового сектора економіки.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика сучасного стану розвитку інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній в Україні

Специфікою досліджуваного інтеграційного процесу в Україні є відсутність будь-якої відкритої офіційної статистичної інформації та консолідованої звітності щодо спільної діяльності банків і страхових компаній, стану та динаміки банкострахування, кількості стратегічних альянсів, фінансових груп тощо. Це суттєво ускладнює здійснення аналізу сучасного стану банківсько-страхової інтеграції та є однією з найбільш гострих проблем.

Саме тому досить важко адекватно зробити аналіз розвитку банківсько-страхової інтеграції. Тому, на нашу думку, доцільним є зробити аналіз загальних показників розвитку банківського та страхового ринку України. Дані для аналізу наведені у додатку А.

Почнемо спочатку зі страхового ринку України. Найважливіший показник, що характеризує розвиток страхового ринку – це розмір валових страхових премій. За досліджуваний період сума страхових премій зросла з 12853,5 млн. грн. до 43431,8 млн. грн., таке зростання склало 237,90 %. Якщо розглядати даний показник з 2014 по 2017 рр., то обсяг страхових премій зріс на 62,26 %. Що стосується обсягу страхових виплат, то за 2005-2017 рр. значення показника зросло на 456,27 % і склало у 2017 році 10536,8 млн. грн. За 2014-2017 рр. обсяг страхових виплат майже не змінився, відбулося його незначне зростання – на 8,02 %.

Кількість страхових компаній за 2005-2017 рр. зменшилася на 26,13 % або на 104 компанії. За 2014-2017 рр. кількість страхових компаній також

зменшилася на 88 компаній, тобто основне зменшення страхових компаній на ринку пов'язано із кризою 2014 року і відтоком капіталу з країни.

Сума загальних активів страховиків за досліджуваний період також зросла – на 174, 29 %. Темпи зростання активів страховиків є значно меншими ніж темпи зростання валових страхових премій. За 2014-2017 рр. навпаки відбувається зменшення суми загальних активів страховиків – на 18,33%, що обумовлено значним скороченням кількості страхових компаній за цей період . Що стосується суми сформованих страхових резервів, то їх обсяг зріс на 353,14% за 2005-2017 рр. і склав у 2017 році 22864,4 млн. грн. За 2014-2017 рр. сума страхових резервів зросла на 44,46%.

Розглянемо ключові показники розвитку банківського ринку. Що стосується активів банківських установ України за 2005-2017 рр., то для них характерним є зростання – на 764% за досліджуваний період та на 25,12 % за 2014-2017 рр. Кількість банківських установ, навпаки, зменшилася за 2008-2017 рр. – на 99 банків, а за 2014-2017 рр. – на 63 банківські установи, що пов'язано із кризою 2014 року, падінням курсу гривні та підвищенням вимог до банківського капіталу.

Кредити, надані банківськими установами за 2005-2017 рр. також збільшилися – на 626% і склали у 2017 році 1041 млрд. грн. При чому обсяг наданих кредитів за 2014-2017 рр. майже не зріс – лише на 1,26%, що пов'язано із економічною і політичною кризою 2014 року в Україні. Банківські депозити за досліджуваний період зросли меншими темпами – лише на 582,74%, за 2014-2017 рр. – на 32,07 %, що значно перевищує темпи зростання кредитів.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновки, що в цілому страхова галузь та банківський сектор розвивалися за 2005-2017 рр., проте криза 2014 року, нестабільна політична та економічна ситуація значно скоротили темпи такого розвитку. Особливо це вплинуло на кредитну діяльність банківських установ і, як наслідок, скоротилися обсяги банкострахування.

У додатку А наведені дані щодо обсягів страхування кредитів страховими компаніями України. Згідно із наведеними даними, за 2005-2017 рр. обсяг отриманих страхових премій за страхуванням кредитів зріс на 365%. А починаючи з 2014 року до 2017 року, навпаки, спостерігається суттєве зменшення страхових премій – на 29,27 %, що обумовлено скороченням обсягу наданих кредитів банками. Що стосується обсягу страхових виплат за страхуванням кредитів, то за досліджуваний період їх обсяг зріс на 261,3 %. А за 2014-2017 рр. відбулося зменшення їх обсягу на 60,11%. Таким чином, можна зробити висновки, що банкострахування в Україні, починаючи з 2014 року поступово скорочується і його відновлення та розвиток можливо лише за рахунок виявлення ключових проблем, йому притаманних, та визначенні можливих шляхів їх вирішення.

В Україні існують наступні групи проблем, що перешкоджають подальшому розвитку банківсько-страхової інтеграції:

1. Законодавчі – проблеми правового забезпечення діяльності страхових компаній і банків у складі інтеграційних об'єднань та ефективного регулювання і нагляду за їх діяльністю.

2. Кон'юнктурні (ринкові) – наявність невідповідності обсягів страхових операцій банківським, що призводить до залежності страховиків від банків та неспроможності страхових компаній взяти на страхування банківські ризики.

3. Невідповідність інформаційно-технологічної сфери страхових компаній і банків, що пов'язано із низьким рівнем автоматизації бізнес-процесів в страхових компаніях. Крім того, технічне програмне забезпечення банківських установ не розраховано на продаж страхових продуктів.

4. Складність організації взаємовідносин з клієнтами, що пов'язано із низькою прозорістю акредитацій страхових компаній у банках.

На сучасному етапі розвитку БСІ в Україні на перше місце виходять законодавчі проблеми, що пов'язані із проблемами забезпечення ефективного регулювання та нагляду, правового забезпечення процесу БСІ. Саме тому для

подальшого розвитку БСІ в Україні необхідним є сформулювати у найкоротші терміни відповідне правове поле для учасників інтеграції.

Шляхи вирішення зазначених законодавчих проблем наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2. 1. – Аналіз законодавчих проблем розвитку БСІ в Україні та можливих шляхів їх вирішення

Проблема	Напрями вирішення проблеми
Недосконалість страхового законодавства.	Створення адекватної законодавчої бази регулювання діяльності страхових компаній в цілому, банківсько-страхової інтеграції, зокрема. Спільна діяльність державних органів та саморегулювних організацій у сфері застосування інструментів регулювання за діяльністю страхових компаній та прийняття відповідних нормативно-правових актів.
Відмінність у вимогах щодо капіталізації банків і страхових компаній.	Встановлення нормативів достатності капіталу для інтеграційних об'єднань. Збільшення мінімального значення нормативно встановлених обсягів статутного капіталу та страхових резервів страхових компаній.
Практично відсутнє державне регулювання та нагляд за консолідованими об'єднаннями у фінансовому секторі.	Адаптація закордонного досвіду регулювання та нагляду за фінансовими конгломератами. Залучення закордонних науковців та практиків для розробки та впровадження рекомендацій щодо організації БСІ.
Відсутність законодавчої бази щодо забезпечення розвитку банківсько-страхової інтеграції у межах правового поля (зокрема конкретних форм БСІ).	Законодавче закріплення координації дій Національного банку України та Нацкомфінпослуг у процесі прийняття конкретних заходів щодо регулювання діяльності банків і страхових компаній.

Розробка та прийняття нормативно-правових актів, що регламентують діяльність фінансових груп (банківсько-страхових зокрема), мають бути здійснені спільними зусиллями державних органів і саморегулювних організацій двох сегментів фінансового сектора, а саме: Національного банку України (НБУ), Асоціації українських банків (АУБ), Незалежної асоціації банків України (НАБУ) (банківський сегмент); Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), Асоціацією страховальників України, Асоціацією професійних страхових посередників України (АПСПУ), Лігою страхових організацій України (ЛСОУ) (страховий сегмент).

Важливим при цьому є обов'язкове їх виконання всіма без виключення суб'єктами інтеграційного процесу, а не лише фактичне прийняття таких положень законодавчими органами влади.

Варто відзначити, що незважаючи на відсутність можливості поєднання банківських та страхових операцій у межах однієї юридичної установи, у правовому полі України закріплено декілька форм БСІ. Так, дозволяється створення і спільне володіння системним банком та універсальною страховою компанією, що входять до складу промислово-фінансової групи (ПФГ). Крім цього, банки і страхові компанії можуть бути інтегровані у межах фінансової групи, яка відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 (в останній редакції від 01.10.2018, підстава - 2258-VIII) може бути представлена банківською групою.

Причому, банківська група Законом визначається як група юридичних осіб:

- які мають спільного контролера, що складається з материнського банку, його однієї чи кількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності;

- що складається з материнського банку, який є контролером, його однієї чи кількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності;

- які мають спільного контролера, що складається з двох або більше українських фінансових установ та/або компаній, для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, їх українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, в якій банківська діяльність є переважною;

– складається з небанківської фінансової установи або компанії, для якої надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, яка є контролером, її однієї або декількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, в якій банківська діяльність є переважною [46].

Перешкоджає швидкому розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні і наявність суттєвих відмінностей щодо вимог до капіталізації банків і страхових компаній. При цьому, актуальним залишаються питання щодо створення уніфікованої та стандартної системи регулювання достатності капіталу фінансових груп. Так, вимоги до мінімального обсягу статутного капіталу банків і страхових компаній (non-life і life) відрізняються.

Стримують розвиток інтеграційного процесу між досліджуваними фінансовими посередниками і кон'юнктурні (ринкові) проблеми. Результати аналізу сучасного стану банківського та страхового сегментів фінансового сектора економіки України засвідчили:

– високий рівень залежності ефективності функціонування страхових компаній від ефективності функціонування банків, що здійснюють свою діяльність у межах фінансового сектора економіки України;

– низький рівень розвитку страхової діяльності: за темпами розвитку, рівнями капіталізації, масштабами діяльності страхові компанії відстають від банків. Це у свою чергу обумовлено, по-перше, невідповідністю обсягів страхових операцій банківським, а, по-друге, фінансовою неспроможністю страхових компаній прийняти на страхування ризики банків, що характеризується значними за розмірами потенційними збитками (табл. 2.2).

Вирішення зазначених проблем практично неможливе в короткостроковій перспективі, а тому потребує впровадження в дію адекватних стратегічних програм розвитку фінансового сектора економіки в цілому, страхового та банківського сегментів, зокрема.

Таблиця 2.2 – Аналіз кон'юнктурних проблем розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні та можливі шляхи їх вирішення

Проблема	Напрями вирішення проблеми
Високий рівень залежності між страховим та банківським сегментами фінансового сектора економіки.	Нарощення активів та капіталу страховими компаніями, збільшення обсягів діяльності для становлення страхового сегмента як рівноцінного партнера для банківського.
Невідповідність обсягів страхових операцій банківським. Фінансова неспроможність страхових компаній прийняти на страхування значні за розміром потенційні збитки банків.	Підвищення вимог до рівня капіталізації страхових компаній. Стимулювання з боку державних регулюючих органів консолідації страхових компаній, незначних за обсягом капіталу та активів.
Наявність слабкої конкуренції серед банківських груп (монополізм інтегрованих груп, учасниками яких є системні банки).	Підвищений контроль з боку органів регулювання та нагляду за ціноутворенням та правилами ведення банківсько-страхових операцій.
Відсутність гарантій своєчасності та повноти страхових виплат банкам з боку страхових та перестрахових компаній.	Підвищення рівня контролю з боку наглядових органів за рівнем платоспроможності страхових та перестрахових компаній. Створення фонду гарантування страхових виплат за рахунок визначеної частки страхових резервів у довгостроковій перспективі.

Світовий досвід взаємодії фінансових посередників свідчить про те, що одним з вирішальних факторів успішної банківсько-страхової інтеграції є наявність необхідного для цього процесу інформаційно-технологічного забезпечення. В Україні банки і страхові компанії, прагнучи до інтеграції (від банкострахування до інтеграції капіталів), стикаються з рядом проблем у зазначеній сфері, шляхи вирішення яких наведені у таблиці 2.3.

У даному контексті слід звернути увагу на досвід страхової компанії «Альфа-Страхування» (учасника фінансової групи) щодо розробки інноваційного інформаційно-технологічного забезпечення здійснення операцій з банкострахування. У 2009 році даною фінансовою установою було розроблено програмне забезпечення (ПЗ) SAGA-Insurance®, яке дозволило автоматизувати процес оформлення страхових полісів

Основним призначенням системи SagaInsurance є автоматизація процесу оформлення договорів страхування в банках-партнерах для фізичних і юридичних осіб. Оформлення договорів у системі дозволяє мінімізувати

помилки і скоротити час оформлення договорів страхування. Система надає можливість: виконання автоматичного розрахунку попередніх сум страховок; оформлення договорів страхування майна, ОСЦПВ, ДГО, КАСКО; пролонгувати договір зі вже існуючими клієнтами; формування звітності; передачі/прийняття полісів [48].

Таблиця 2.3 – Аналіз проблем у сфері інформаційно-технологічного забезпечення БСІ в Україні та можливих напрямів їх вирішення

Проблема	Напрями вирішення проблеми
Технічне програмне забезпечення банків не передбачає продаж страхових продуктів. Суттєва відмінність здійснення операцій щодо розробки та дистрибуції банківських і страхових продуктів.	Інтеграція систем страхових компаній з системами банків, що дозволить уникнути великої кількості помилок і подвійного введення інформації
Низький рівень автоматизації бізнес-процесів страхових компаній у порівнянні з банками.	Використання бенчмаркетингу у сфері передання досвіду щодо інтеграції систем автоматизації банків і страхових компаній.
Незначна кількість банків, що володіють інтегрованими банківськими системами та засобами автоматизації роботи фронт-офісу.	Придбання у закордонних банків вже функціонуючих інтегрованих систем.
Висока вартість розробки та впровадження в роботу банків інтегрованих систем, що дозволяють виконувати будь-які операції у сфері БСІ.	Розробка та впровадження нових технологій автоматизації продажів страхових продуктів через банки, розробка чітких схем подання звітності.

За даним програмним забезпеченням страхова компанія «Альфа-Страхування» працює з такими банками:

- Альфа-Банк;
- IdeaBank;
- Kredobank;
- PiraeusBank;
- Правекс Банк;
- Промислово-фінансовий банк;
- Укрексімбанк;
- Укрсоцбанк;
- Таскомбанк;
- Глобус банк;
- Індустріалбанк [28].

Дане програмне забезпечення функціонує на основі віддаленого доступу «on-line» та не потребує встановлення на кожне робоче місце працівника відповідного банку.

Через програмне забезпечення SAGA-Insurance® реалізується дванадцять страхових продуктів у розрізі п'яти видів страхування, серед яких ОСАГО, КАСКО, КАСКО 50/50, програми страхування від нещасних випадків, експрес-страхування майна фізичних осіб, що виїжджають за кордон, комплексне страхування власників пластикових карток тощо.

Розвиток банківсько-страхової інтеграції в Україні супроводжується і проблемами у сфері організації взаємовідносин між фінансовими посередниками та клієнтами (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз проблем БСІ у сфері організації клієнтських відносин в Україні та можливих напрямів їх вирішення

Проблема	Напрями вирішення проблеми
Незахищеність інформації клієнтської бази у процесі банківсько-страхової інтеграції.	Розробка та прийняття додаткових регуляторних положень щодо захисту клієнтів у процесі інтеграції банків та страхових компаній.
Національний менталітет: економічний інтерес страхових компаній до банків перевищує інтерес банків до страхових організацій.	Популяризація страхування, розробка диференційованого підходу до продажу полісів для різних верств населення, збільшення рівня доступності страхових послуг для клієнтів з різними видами доходів. Розробка високо інтегрованих банківсько-страхових продуктів.
Високий рівень недовіри клієнтів до страхових компаній та банків після кризових явищ 2014 року.	
Недостатня прозорість процесу акредитації страхових компаній в банках. Обмеженість можливостей клієнтів щодо обрання страхової компанії при підписанні договорів з банками.	Більш жорстке регулювання діяльності банків: обмеження їх права щодо вибору страхової компанії лише для страхування власних ризиків.

Найбільш гостро постає проблема конфіденційності та захисту інформації щодо клієнтської бази, яка досить часто передається банками страховим компаніям у процесі здійснення спільної діяльності. Так, існуюче законодавство в Україні жорстко регулює конфіденційність інформації щодо клієнтів, яка в межах банківської таємниці не може бути оприлюднена третім особам (страховим компаніям у тому числі). Проте така заборона досить

часто порушується фінансовими посередниками, враховуючу практичну відсутність системи відповідальності за такий вид порушення.

Щодо недостатньої прозорості акредитації страхових компаній, то необхідним є розгляд критеріїв, які висувають банки до страхових компаній для банківсько-страхової інтеграції:

1. Наявність ліцензії на здійснення відповідних видів страхування.
2. Дотримання страховими компаніями вимог щодо мінімально необхідного обсягу статутного капіталу.
3. Обсяг отриманих страхових премій за останні два місяці має перевищувати в середньому п'ять мільйонів євро.
4. Наявність договорів облігаторного перестраховування з міжнародними страховими компаніями з рейтингом як мінімум одного з провідних рейтингових агентств (AM Best, Fitch Ratings, Moody's Investors Service, Standard & Poor's, т. д.) на рівні не нижче «А».
5. Строк функціонування страхової компанії в Україні має перевищувати п'ять років.
6. Розмір комісійної винагороди, яку прагне отримати банк за виконання ним ролі страхового агента, у середньому досягає 25-40%, а в окремих випадках і 60-80%.
7. Обсяг ресурсів, які страхова компанія зобов'язана тримати на депозитних рахунках в банку, має бути не меншим двадцяти-тридцяти млн. грн.

Головну роль у співпраці банку та страхової організації відіграють банки. Для банків та їх клієнтів страхові послуги є супутніми, така ситуація дає банкам можливість визначати правила взаємовідносин. Це повною мірою відноситься до акредитації страховиків в тому чи іншому банку. В Україні процес відбору страхових компаній банками законодавчо не регламентується. Натомість у Російській Федерації ще у 2009 році була прийнята Постанова Правління РФ «О случаях допустимости соглашений между кредитными и страховыми организациями» [40].

Відповідно до зазначеного Положення угода визнається допустимою у разі, якщо кредитна організація, що є стороною такої угоди, приймає страхові поліси (договори страхування) будь-якої страхової організації, що відповідає вимогам кредитної організації до страхових організацій і умов надання страхової послуги, і виконує одночасно такі умови:

а) встановлює для страхових організацій вичерпний перелік вимог, які: спрямовані на оцінку фінансової стійкості і платоспроможності страхової організації, а також на розкриття інформації про власників страхової організації; певного розміру статутного капіталу, за винятком випадку, коли цей розмір відповідає встановленим страховим законодавством мінімального розміру статутного капіталу страхової організації; певного розміру зібраної страхової премії (в абсолютному вираженні) в цілому або за видами страхування; певного розміру страхових резервів або власних коштів; досвіду здійснення страхової діяльності, за винятком випадку, коли вимога до мінімального терміну здійснення страхової діяльності становить не більше 3 років; філій, представництв, інших структурних підрозділів, а також страхових агентів поза місцем знаходження страхової організації; рейтингу російських або міжнародних рейтингових агентств; певного кількісного і штатного складу працівників страхової організації;

б) встановлює вичерпний перелік вимог до умов надання страхової послуги, при цьому зазначені вимоги:;

в) встановлює вичерпний перелік відомостей і документів, які страхова організація повинна представити в кредитну організацію для перевірки її відповідності вимогам до страхових організацій і умов надання страхової послуги.

Таким чином, в Україні для розвитку БСІ необхідним є розробка значної кількості законодавчих актів, що допоможуть зробити процес БСІ повністю регульованим та контрольованим з боку державної влади. За таких умов буде можливість забезпечити чесну, прозору, конкуренту БСІ, що

принесе переваги як для банку і страхової компанії, так і для кінцевого споживача комплексного фінансового продукту (банківського та страхового).

2.2 Розвиток системи заходів щодо державного регулювання та нагляду за учасниками банківсько-страхової інтеграції в Україні

Забезпечення швидкого розвитку БСІ в Україні полягає у переорієнтації існуючої в країні системи контролю та нагляду за діяльністю учасників банківських груп. Необхідним є створення таких умов діяльності для членів інтеграційних об'єднань, що дозволять вирішити вказані у підрозділі 2.1 проблеми щодо організації БСІ та сприятимуть недопущенню поширення наслідків фінансової кризи з банківського сектору на страховий (рис. 2.1).

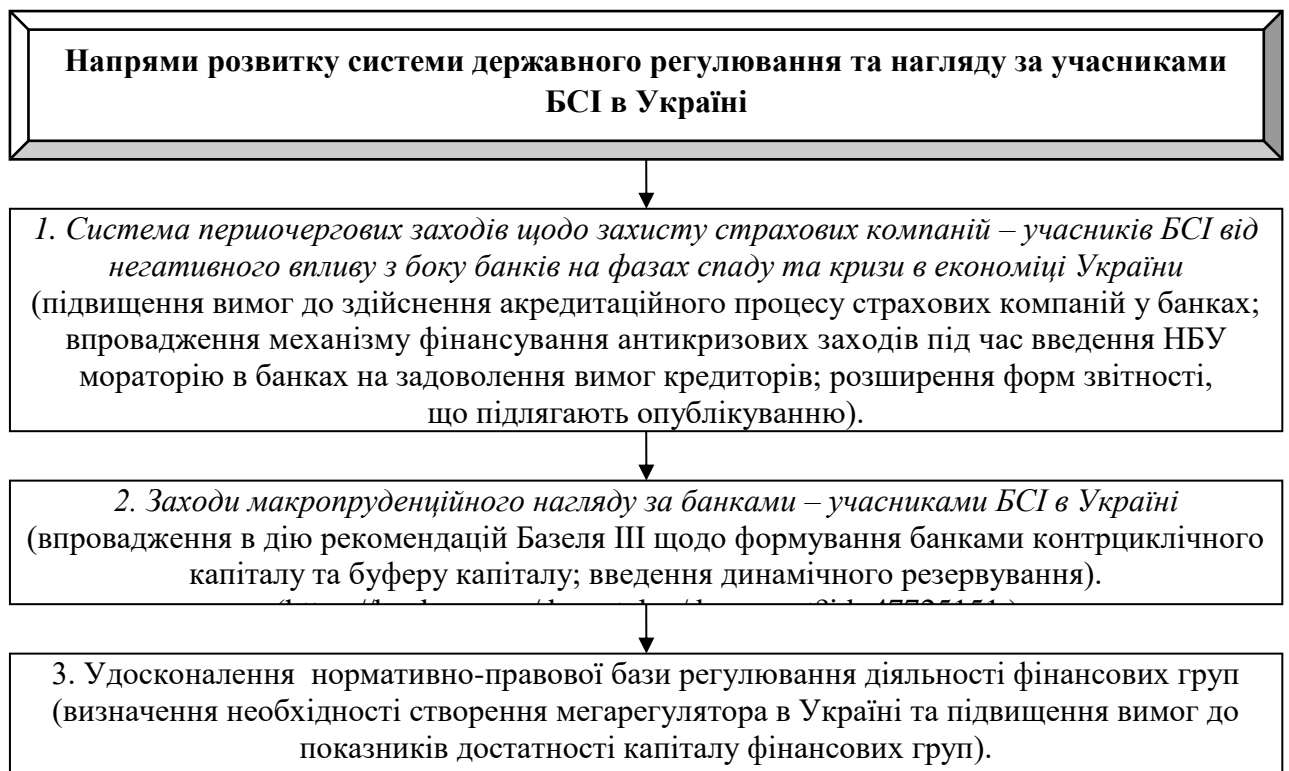

Рисунок 2.1 – Напрями розвитку системи державного регулювання та нагляду за учасниками банківсько-страхової інтеграції в Україні

Першою спробою щодо захисту страхового ринку в Україні від кризових явищ в економіці була розробка Проекту Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо недопущення поширення наслідків фінансової кризи на страховий ринок України» [47]. Даний законопроект був спрямований на урегулювання цілої низки найбільш важливих питань, вирішення яких створить умови для стабілізації ситуації в страховій галузі після кризи 2008 року. Даний законопроект так і не був прийнятий.

Зазначений законопроект передбачав вирішення таких питань, що пов'язані із розвитком БСІ:

1. Встановлення вимог до прозорості страхових агентів, в тому числі і банків, основною діяльністю яких є надання фінансових та інших послуг (окрім страхування та посередницької діяльності у страхуванні) або продаж товарів.

2. Запровадження вимог щодо акредитації комерційними банками страховиків на основі відкритості, прозорості та недискримінаційності.

3. Стандартизацію послуг страхування майна, що передається в заставу банкам.

У розробці вказаного законопроекту приймали участь Українська федерація страхування, Ліга страхових організацій України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Асоціація страховальників України, Асоціація професійних страхових посередників України.

На жаль, з тих пір пройшло вже більше 9 років, а ситуація у сфері БСІ не покращилася та ніяким чином не вирішується на законодавчому рівні.

Розглянемо основні напрямки БСІ, в яких необхідно удосконалити або розробити законодавчу базу:

1. Декларування конкретних вимог щодо прозорості здійснення акредитаційного процесу страхових компаній у банках України на основі

трьох головних принципів, а саме відкритості, прозорості, недискримінаційності. По-перше, необхідно зобов'язати банки, що виконують функції страхових агентів:

- встановлювати конкретні критерії вибору страхових компаній, здійснювати регулярне оприлюднення їх та процедури включення до переліку певних страхових компаній, з якими споживачі їх послуг можуть укласти договори страхування;

- задекларувати права страхувальників незалежно і самостійно обирати страхову компанію з числа тих, які задовольняють критеріям відбору та включені до визначеного переліку.

По-друге, необхідно заборонити страховим агентам – банкам:

- відмовляти страховим компаніям, якщо вони відповідають встановленим критеріям відбору, в укладенні договору доручення про надання послуг у ролі страхових агентів;

- встановлювати не достатньо прозорі, дискримінаційні критерії та закриту процедуру відбору страхових компаній.

2. Урегулювання проблеми взаємозаліку коштів страхових компаній, що знаходяться на депозитних рахунках у банку, в якому введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, і коштів, які належать банку як вигодонабувачу за укладеними договорами страхування, як однорідних зустрічних вимог.

3. Введення механізму фінансування антикризових заходів у страхуванні, що реалізується на основі представлення Нацкомфінпослуг до НБУ. За умов введення НБУ мораторію на задоволення вимог кредиторів, центральний банк країни повинен здійснити рефінансування уповноваженого банку, який у свою чергу надає кредит страховій компанії під заставу його майна або майна третіх осіб – поручителів з встановленням відсоткової маржі.

4. Впровадження щомісячної звітності у формі, що дозволяє забезпечити оперативний її розгляд та прийняття оперативних рішень Нацкомфінпослуг по відношенню до страхових компаній, показники діяльності яких зазнають суттєвих змін протягом звітного періоду.

Як було з'ясовано вище, однією з гострих проблем дослідження банківсько-страхової інтеграції є закритість більшої частини інформації стосовно діяльності страхових компаній. Необхідним вважається опублікування Нацкомфінпослуг щомісячної, щоквартальної та за результатами року таких форм звітності:

- агрегований звіт щодо страхового ринку, який містить зведені звіти бухгалтерського балансу, та про страхові платежі (у тому числі, отримані через банки за видами страхування), зведений звіт щодо страхових виплат, зведений звіт щодо обсягу зобов'язань страхових і перестрахових компаній;

- звіт в розрізі страхових компаній, який містить інформацію про фінансові показники: активи в розрізі окремих їх категорій; страхові резерви; власний капітал; статутний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток) звітного періоду; звіт про надходження страхових платежів і про страхові виплати за групами та видами страхування, у тому числі, отримані / здійснені через / на користь банків;

- аналітична довідка щодо стану банкострахування в Україні.

Отже, забезпечення ефективної системи контролю, нагляду та регулювання за інтеграційними процесами між банками та страховими компаніями повинно бути першочерговим завданням для регуляторів ринку. В результаті вирішення зазначених у підрозділі проблем можливо досягнути: прозорості інтеграційних взаємозв'язків між страховими компаніями і банками; прозорості взаємозв'язків між зазначеними фінансовими посередниками та їх клієнтами; мінімізувати мультиплікативний прояв ризиків банківської та страхової діяльності;

захистити страхові компанії від поширення кризових імпульсів з банківського сектору.

2.3 Визначення залежності страхових компаній від банків в Україні

У попередніх пунктах було зазначено, що в Україні у сфері банкострахування банки займають лідуєче положення, страхові компанії, натомість, є залежними від волі банків співпрацювати з ними. Така ситуація призводить до мультикативного прояву ризиків, якими супроводжується діяльність банків та страхових компаній. Мультикативний прояв ризиків, по-перше, виникає внаслідок наявності взаємозв'язків між капіталами фінансових посередників, а, по-друге, пов'язаний з існуванням певної залежності страхових компаній від банків.

Така залежність, з одного боку, викликана значною фінансовою потужністю банківського сегмента фінансового сектора економіки в Україні у порівнянні зі страховим, а, з іншого, обумовлена вирішальною роллю банків у процесі прийняття управлінських рішень щодо організаційних та фінансових аспектів співпраці зі страховими компаніями.

Дослідження передумов та мотивів банківсько-страхової інтеграції дозволило виявити більшу зацікавленість страхових компаній в інтеграції з банками, що у свою чергу обумовлено існуванням можливостей використовувати значну клієнтську базу банків та суттєво наростити обсяги отримуваних страхових премій. При цьому, саме банками диктуються умови інтеграційної взаємодії зі страховими компаніями, які не завжди є об'єктивними та прозорими.

Для нашої кваліфікаційної роботи цікавим є здійснити розрахунки щодо ступеню такої залежності між банківськими установами та страховими

компаніями, що дозволить оцінити на скільки суттєвим є вплив ризиків, характерних для банківської системи, на страховий ринок України.

Інформаційною базою розрахунків виступили: інформація з офіційних сайтів Національного банку України, Асоціації українських банків та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

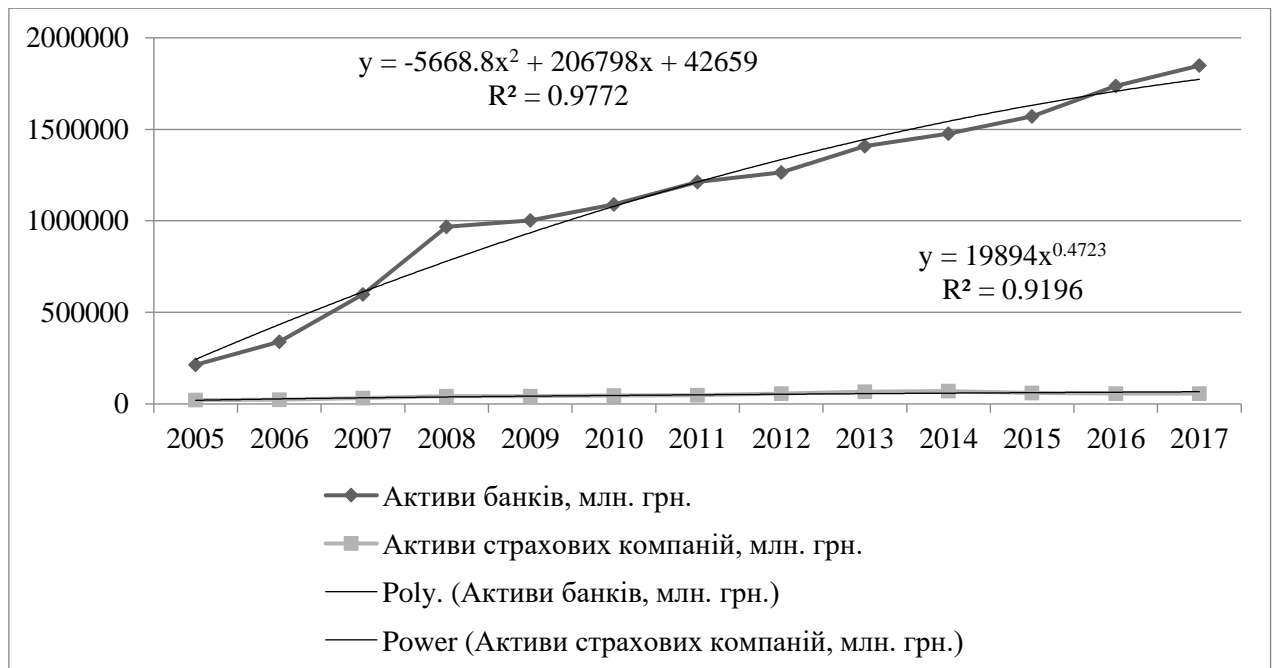

Рисунок 2.2 – Динаміка активів банків та страхових компаній в Україні за 2005-2017 рр., млн. грн.

Оскільки економіка України є банкоцентричною, а страховий ринок знаходиться в залежності від банківського ринку, то можна припустити, що між фазами діяльності банківського сектору та страхового в Україні існує певний лаг. Аналіз взаємозв'язку було зроблено на основі даних за 2005-2017 рр. Для розрахунку залежності було обрано два показники: обсяги активів та статутного капіталу банків та страхових компаній. Такий вибір показників, пов'язаний в першу чергу з відсутністю будь-яких інших абсолютних показників, що є спільними як для характеристики функціонування банків, так і для функціонування страхових компаній. А здійснення аналізу на основі

певних відносних показників (ефективності, рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності) є дуже методично складним та може призвести до непередбачуваних результатів.

На основі даних таблиці 2.5 можна зробити висновки, що активи банківських установ в Україні за 2005-2017 рр. зросли на 764,04 %, причому активи страхових компаній за той самий період зросли лише на 174,27 %. За 2014-2017 рр. активи банків збільшилися лише на 25,12 %, а страхових компаній, навпаки, зменшилися – на 18,33 %. Таким чином ми бачимо, що активи банків протягом усього досліджуваного періоду зростали набагато більшими темпами (рис. 2.2).

Оскільки активи банків значно перевищують суму активів страхових компаній, то досить важко співставити ці дані, тому виникає потреба у нормалізації вихідних даних, що дозволить їх привести до співставного вигляду. Для нормалізації значень використаємо наступну формулу:

$$x_n = \frac{x_i - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}} \quad (2.1)$$

де x_n – нормалізоване значення;

x_i – значення теоретичного ряду даних;

x_{\min} – мінімальне значення теоретичного ряду даних;

x_{\max} – максимальне значення теоретичного ряду даних.

Результати нормалізації вихідних даних наведені на рисунку 2.3.

Підтвердженням потужності банківського сегменту у порівнянні зі страховим є і суттєва відмінність у рівнях їх капіталізації. Обсяг статутного капіталу банків України за досліджуваний період зріс на 2813,05 %, за 2014-2017 рр. – на 167,48%. В той же час капіталізація страхових компаній за 2005-2017 рр. збільшилася лише на 93,21 %, а за 2014-2017 рр. навіть

зменшилася на 15,14 %. Динаміка абсолютних показників статутного капіталу банків та страхових компаній наведена на рисунку 2.4.

Рисунок 2.3 – Нормалізовані значення активів банків і страхових компаній в Україні за 2005-2017 рр.

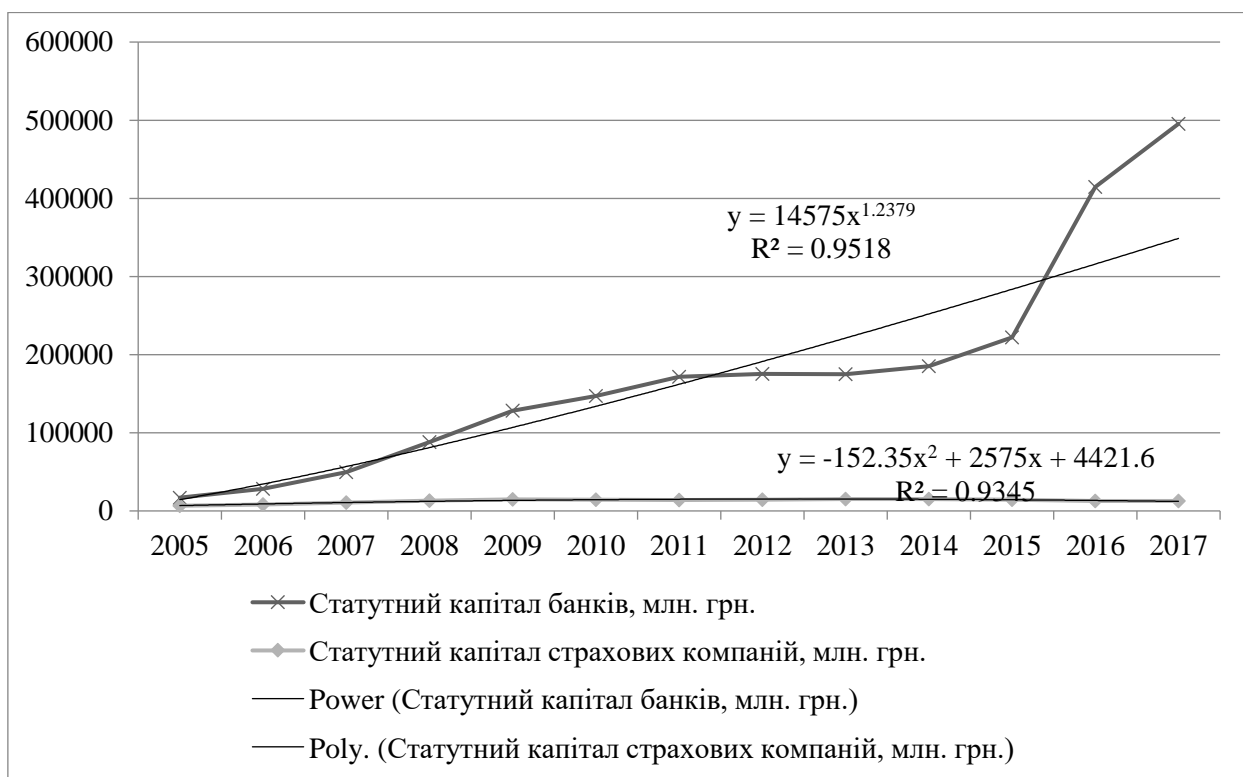

Рисунок 2.4 - Динаміка статутного капіталу банків та страхових компаній в Україні за 2005-2017 рр., млн. грн.

Оскільки обсяг статутного капіталу банків значно перевищує обсяг статутного капіталу страхових компаній, то співставляти абсолютні їх показники є недоцільним. Необхідним є проведення нормалізації, результати якої представлені на рисунку 2.5.

Рисунок 2.5 – Нормалізовані значення статутного капіталу страхових компаній і банків в Україні за 2005-2017 рр.

На основі нормалізованих даних можна здійснити розрахунки щодо регресії та кореляції. Такі розрахунки здійснено за допомогою інструментів MS Excel. Проведемо регресійний аналіз активів страхових компаній (Y) та активів банківських установ України (X) за 2005-2017 рр. Результати регресійного аналізу наведені у додатку В.

Відповідно до розрахунків, можна зробити висновки, що коефіцієнт детермінації залежності активів страхових компаній від активів банків дорівнює 80,76 %. Таке значення говорить про те, що 80,76 % змін в активах страхових компаній обумовлені змінами в активах банків. Крім того, значення коефіцієнту детермінації більше 80 % говорить про високий рівень взаємозв'язку.

Регресійне рівняння залежності активів страхових компаній від активів банків має наступний вигляд:

$$y = 0,032 + 0,913 \cdot x \quad (2.2)$$

Значення коефіцієнту $b = 0,913$ в рівнянні свідчить про прямий тісний зв'язок між досліджуваними показниками.

Проведемо розрахунки регресії між обсягом статутних капіталів страхових компаній (Y) та банків (X). Результати розрахунків наведені у додатку Г. Коефіцієнт детермінації складає лише 7,86 %, таке його значення свідчить про відсутність будь-якого зв'язку між досліджуваними показниками, тому не доцільним є навіть наводити отримане в результаті розрахунків рівняння.

Таке отримане значення пов'язано із тим, що обсяг статутного капіталу фінансових показників визначається законодавчо і не залежить напряду від ринкових факторів. І якщо починаючи з 2014 року для банків вимоги до статутного капіталу постійно підвищуються, то для страхових компаній вимоги до статутного капіталу залишилися незмінними.

Варто відзначити, що для оцінки залежності страхових компаній від банків було б доцільним провести регресійний аналіз, який би охарактеризував залежність між фінансовим результатом (прибутком/збитком) страхових компаній та банків. Але, оскільки, діяльність як страхових компаній, так і банків за 2014-2017 рр. характеризується значною збитковістю, то проведення таких розрахунків не буде мати жодної адекватності. При цьому у відкритому доступі відсутня інформація щодо узагальненого обсягу фінансових результатів всіх страхових компаній протягом 2005-2017 рр.

Таким чином, можна зробити висновок, що зв'язок між страховими компаніями та банками в Україні дійсно існує, причому банки займають лідируюче положення, а страхові компанії залежні від банків. Такий висновок підтверджує той факт, що саме страхові компанії найбільше зацікавлені в розвитку банкостраховання в Україні.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретико-прикладних засад банкострахування дозволило уточнити низку наукових положень теоретичного характеру, а також запропонувати практичні рекомендації, які спрямовані на активізацію процесу банкострахування в Україні та забезпечення прозорості процесу інтеграції банків та страхових компаній. В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки і пропозиції.

1. В результаті проведеного теоретичного дослідження сутності банківсько-страхової інтеграції було визначено, що дане явище не доцільно розглядати лише як мікроекономічний процес (на рівні окремої страхової компанії та банку). Банківсько-страхову інтеграцію доцільно розглядати також як макроекономічне явище, оскільки даний процес за своєю масштабністю та темпами розвитку у світі вже охоплює не лише інтеграційні взаємозв'язки між окремим банком та страховою компанією, а й стосується інтеграційної взаємодії між всіма банками та страховими компаніями, що є учасниками фінансового ринку конкретної країни.

Отже, поняття банківсько-страхової інтеграції можна визначити як процес об'єднання капіталів страхових компаній та банків або їх участі в капіталі та спільного використання ресурсів учасників БСІ (управлінських, інформаційних, технологічних, кадрових тощо) в процесі реалізації спільних фінансових послуг.

2. Дослідивши практичний досвід БСІ в світі можна виділити три ключові моделі її організації: північноамериканська, європейська (континентальна) та азійсько-океанійська. Ключовими ознаками виділення тієї чи іншої моделі є: рівень інтегрованості фінансових продуктів та їх технічної складності, форма банківсько-страхової інтеграції, місце реалізації спільного фінансового продукту, ступінь відкритості клієнтської бази для учасників БСІ. В кожній конкретній країні досить важко визначити на основі

якої моделі там організована БСІ, оскільки поділ на моделі є умовним. До того ж, останнім часом спостерігається поступове об'єднання різних моделей та їх трансформація.

3. В результаті проведення теоретичного аналізу БСІ було визначено ризику (негативні наслідки) швидкого розвитку даного процесу в конкретній країні. До таких ризиків можна віднести: реалізація «мультиплікативного ефекту» між ризиками страхових компаній та банків, що може призвести до суттєвого зниження фінансової стійкості учасників БСІ; посилення дії відсоткового, кредитного, операційно-технологічного, валютного ризиків та ризику ліквідності.

4. До проблем розвитку БСІ в Україні відносяться: законодавчі (неефективне регулювання та нагляд, відсутність законодавчої бази, що регулює діяльність інтеграційних об'єднань між банками і страховими компаніями); кон'юнктурні (переважання обсягів банківських операцій над страховими, що призводить до залежності страхових компаній від банків в процесі БСІ, неспроможність страховиків приймати на страхування всі ризику банків-учасників БСІ, відставання інформаційно-технологічної сфери та рівня автоматизації бізнес-процесів страхових компаній від банків, низька прозорість діяльності БСІ (акредитації страхових компаній у банках) та взаємовідносин з клієнтами).

Для прискорення розвитку БСІ необхідною є розробка адекватного законодавчого забезпечення, що зробить процес БСІ більш регульованим та контрольованим з боку регуляторів ринку.

5. Забезпечення ефективної системи контролю, нагляду та регулювання за інтеграційними процесами між банками та страховими компаніями повинно бути першочерговим завданням для регуляторів ринку. В результаті вирішення зазначених у підрозділі проблем можливо досягнути: прозорості інтеграційних взаємозв'язків між страховими компаніями і банками; прозорості взаємозв'язків між зазначеними фінансовими посередниками та їх клієнтами; мінімізувати мультиплікативний прояв ризиків банківської та

страхової діяльності; захистити страхові компанії від поширення кризових імпульсів з банківського сектору.

б. Дослідження передумов та мотивів банківсько-страхової інтеграції до-зволило виявити більшу зацікавленість страхових компаній в інтеграції з банками, що у свою чергу обумовлено існуванням можливостей використовувати значну клієнтську базу банків та суттєво наростити обсяги отримуваних страхових премій. При цьому, саме банками диктуються умови інтеграційної взаємодії зі страховими компаніями, які не завжди є об'єктивними та прозорими. Така ситуація дозволяє говорити про існування залежності страхових компаній від банківських установ у процесі здійснення БСІ.

Проведені розрахунки дозволили зробити висновки, що коефіцієнт детермінації залежності активів страхових компаній від активів банків дорівнює 80,76 %. Таке значення говорить про те, що 80,76 % змін в активах страхових компаній обумовлені змінами в активах банків. Щодо залежності статутного капіталу страхових компаній від статутного капіталу банку, то коефіцієнт детермінації складає лише 7,86 %, таке його значення свідчить про відсутність будь-якого зв'язку між досліджуваними показниками. Таке отримане значення пов'язано із тим, що обсяг статутного капіталу фінансових показників визначається законодавчо і не залежить напряму від ринкових факторів. І якщо починаючи з 2014 року для банків вимоги до статутного капіталу постійно підвищуються, то для страхових компаній вимоги до статутного капіталу залишилися незмінними.

Таким чином, можна зробити висновок, що зв'язок між страховими компаніями та банками в Україні дійсно існує, причому банки займають лідируюче положення, а страхові компанії залежні від банків. Такий висновок підтверджує той факт, що саме страхові компанії найбільше зацікавлені в розвитку банкострахування в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова Н. Е. BANCASSURANCE як форма співпраці страхових компаній та банківських установ [Електронний ресурс] / Н. Е. Аванесова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ "ХПІ", 2012. – № 45 (951). – С. 3-9.
2. Аванесова Н. Е. Визначення основних етапів та тенденцій розвитку bancassurance [текст] / Н. Е. Аванесова, О. В. Марченко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова, 2013. – Т. 18. Вип 1/1. – С. 8-10.
3. Арутюнян Р. Р. Розвиток інтеграційних процесів в діяльності банків та страхових компаній : дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / Рузана Разміковна, України, Одеський державний економічний університет, Одеса, 2007.
4. Багмет К. В. Банківсько-страхова інтеграція в умовах формування конвергентної моделі розвитку фінансового ринку / К. В. Багмет // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 4 (58). – С. 106–111.
5. Багмет К. В. Взаємопроникнення страхового та фінансового ринків у сучасних умовах глобалізації світової економіки / К. В. Багмет // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 травня 2010 р.) : у 2 т., м. Суми ; ДВНЗ «УАБС НБУ». – [Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ»], 2010. – Т. 2. – С. 28-30.
6. Багмет К. В. Дослідження передумов банківсько-страхової інтеграції / К. В. Багмет // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2. – С. 123–129.
7. Багмет К. В. Ключові ознаки банківсько-страхової інтеграції в контексті забезпечення розвитку фінансового сектору / К. В. Багмет, В. П. Левченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доп. XIV Всеукр. наук.-практ. конф. (27–28 жовтня 2011 р.) у 2 т., м.

Суми ; ДВНЗ «УАБС НБУ». – [Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ»], 2011. – Т. 2. – С. 94-96.

8. Багмет К. В. Механізми страхування та перестраховування банківських ризиків: зміна пріоритетів / К. В. Багмет, О. М. Пахненко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доп. XIII Всеукр. наук.-практ. конф. (28–29 жовтня 2010 р.) : у 2 т., м. Суми ; ДВНЗ «УАБС НБУ». – [Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ»], 2010. – Т. 2. – С. 29–30.

9. Багмет К. В. Ризик-менеджмент в системі банківського страхування / К. В. Багмет // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4(118). – С. 203–211.

10. Багмет К. В. Розвиток банківсько-страхової інтеграції на різних фазах економічного циклу / К. В. Багмет // Проблемы развития финансовой системы Украины в условиях глобализации : сб. тр. XIV Междунар. науч.-практ. конф. аспирантов и студентов (21–23 марта 2012 г.), г. Симферополь ; «Центр Стабилизации» ; Таврический национальный университет имени В. И. Вернадского. – [Симферополь], 2012. – С. 15.

11. Багмет К. В. Сучасні напрямки державного регулювання та нагляду у сфері банківсько-страхової інтеграції / К. В. Багмет, І. М. Сіроштан // Проблеми державного управління фінансово-економічною системою національної економіки : зб. тез доп. I Міжнар. наук.-практ. конф. (29-31 березня 2012 р.), м. Донецьк; ДонДУУ. – [Донецьк : ДонДУУ], 2012. – С. 12-14.

12. Багмет К. В. Трансформація моделей банківського страхування в умовах інтеграції світової фінансової системи / К. В. Багмет // Розвиток економіки України в умовах глобалізації : зб. наук. робіт Всеукр. наук.-практ. конференції з міжнародною участю молодих вчених та студентів (18 березня 2011 р.), м. Харків ; ХНЕУ. – [Харків], 2011. – № 5 (102). – С. 48-50.

13. Багмет К. В. Функціональна підсистема у структурі ризик-менеджменту організації / К. В. Багмет // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний

заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Вип. 28. – С. 164-172.

14. Власенкова Ю. Фінансовий супермаркет як стратегія розвитку міжнародних фінансових посередників в умовах конкуренції [Електронний ресурс] / Ю. Власенкова // Ринок та послуги, 2008. – №5(63). – С. 27-29. – Режим доступу: http://www.ndc.ru/common/img/uploaded/files/depo/63/27_29_ndc_vlasenkova.pdf.

15. Вовчак О. Д. Банківська справа : навчальний посібник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2008. – 560 с.

16. Вовчак О. Д. Страхова справа : підручник / О. Д. Вовчак. – К. : Знання, 2009. – 425 с.

17. Волкова В. В. Банкостраховання як сучасний метод мінімізації кредитного ризику банку [текст] / В. В. Волкова, Н. І. Волкова // Финансы, учет, банки, 2016. – № 1(21). – С. 54-59.

18. Впровадження нових вимог до капіталу відповідно до норм Базеля та законодавства ЄС. Національний банк України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=47725151>.

19. Демченко В. Н. Bancassurance в России и за рубежом. Интеграция страховых компаний и банков в распространении страховых услуг [Электронный ресурс] / В. Н. Демченко, П. А. Гришин, А. А. Цыганов // Журнал «Русский полис», 2004. – 136 с.

20. Єрмошенко А. М. Аналіз сценаріїв як інструмент протидії ризикам взаємодії страховиків і комерційних банків / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 10 (100). – С. 88-96.

21. Єрмошенко А. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення взаємодії страхових організацій і банківських установ / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки, 2007. – №10 (76). – С. 59-65.

22. Єрмошенко А. М. Параметри успіху взаємодії страхового сектора і банківської сфери / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки, 2010. – № 4. – С. 204-212.
23. Єрмошенко А.М. Bancassurance як форма взаємодії страхових компаній і банківських установ / А.М. Єрмошенко // Збірник наукових праць: Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – Т. 20. – С. 265-269.
24. Заволока Л. О. Тенденції розвитку банкострахування в Україні / Л. О. Заволока, К. С. Вербицька, І. А. Малоок // Молодий вчений, 2017. – №3 (43). – С. 656-659.
25. Зайцев О. Банки и страховой бизнес: необходимость согласования / О. Зайцев // Банковская практика зарубежом, 2006. – № 9. – С. 53–61.
26. Зубарев В. Банк і страхування: «за» і «проти» / В. Зубарев // Вісник НБУ, 2004. – № 11. – С. 32-38.
27. Інтернет-журнал «Форіншурер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/>.
28. Інформація для банків [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Альфа-Страхування. – Режим доступу: <https://alfaic.ua/uk/product/banks>.
29. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків : монографія / М. С. Клапків. – Тернопіль: Економічна думка, Карт-баш, 2002. – 570 с.
30. Клапків Ю. М. Концептуальні форми ефективної співпраці банків та страхових компаній в умовах фінансової глобалізації / Ю. М. Клапків // Сталий розвиток економіки, 2011. – № 5. – С. 287-290.
31. Кльоба Л. Г. Банки та страхові компанії, як основні суб'єкти фінансових супермаркетів / Л. Г. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України, 2007. – №17.3. – С. 303-311.
32. Кремень В. М. Виникнення і особливості діяльності фінансових конгломератів на світовому фінансовому ринку / В. М. Кремень // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 5. – С. 32-38.

33. Кремень В. М. Особливості використання концепції «bancassurance» у діяльності фінансових конгломератів / В. М. Кремень // Економічний простір: зб. наук. пр., 2008. – №20/1. – 99-106.

34. Кремень В. М. Особливості використання концепції «bancassurance» у діяльності фінансових конгломератів / В. М. Кремень // Економічний простір, 2008. – № 20. – С. 99-106.

35. Кремень В. М. Розвиток bancassurance: досвід європейських країн та України [текст] / В. М. Кремень // Вісник Запорізького національного університету, 2011. – № 3(11). – С. 184-194.

36. Кузнецова Н. П. Конвергенция в сфере финансовых услуг / Н. П. Кузнецова, Г. В. Чернова // Вестник СПбГУ. Серия 5, 2001. – Выпуск 4 (29). – С. 129-136.

37. Луців Б. Л. Bancassurance – як форма ефективної співпраці банків і страхових компаній / Б. Л. Луців, О. Притула // Світ фінансів, 2008. – №2. – С. 119-124.

38. Мазуренок О. Bancassurance – неизбежность сотрудничества? / О. Мазуренок // Банковский вестник. – 2003. – № 1. – С. 47–49.

39. Макаренко Ю. П. Теоретичні аспекти взаємодії банків та страхових компаній [текст] / Ю. П. Макаренко, К. В. Покотило // Економіка та держава, 2014. – № 9. – С. 67-70.

40. О случаях допустимости соглашений между кредитными и страховыми организациями. Постановление Правительства РФ от 30 апреля 2009 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://base.garant.ru/12166912/#friends>.

41. Олексин А. Г. Особливості та проблеми співпраці страхових компаній та комерційних банків [Електронний ресурс], 2015 р. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/>.

42. Павленко О. П. Страхування банківських ризиків як складова фінансового забезпечення в умовах інтеграції / О. П. Павленко, Н. П.

Дуброва // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2014. – Вип. 9. Част. 5. – С. 186-190.

43. Пашкова Е.Н. Зарубіжний і український досвід розвитку банківського страхування / Е. Н. Пашкова // Економіка і управління: аналіз тенденцій та перспектив розвитку, 2013. – № 8. – С. 196-202.

44. Пономарьова О. Б. Конкурентоспроможність страхових компаній у регіоні [текст] / О. Б. Пономарьова // Вісник ДДФА: Економічні науки – М. Дніпропетровськ, 2013. – № 2(30).– С. 92-103.

45. Приказюк Н. В. Співпраця банків і страхових компаній: проблеми та перспективи розвитку / Н. В. Приказюк // Теоретичні та прикладні питання економіки, 2011. – № 25. – С. 106-113.

46. Про банки і банківську діяльність. Закон України № 2121-III [Електронний ресурс]. – Верховна Рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

47. Про внесення змін до деяких законів України щодо недопущення поширення наслідків фінансової кризи на страховий ринок України. Проект Закону №4254 від 20.03.2009. Офіційний сайт НАСК Оранта. – Режим доступу: <https://oranta.ua/news/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-deyakikh-zakoniv-ukraini-shchodo-nedopushchennya-poshirennya-nas/>.

48. Програмне забезпечення SAGA INSURANCE [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Альфа Страхування. – Режим доступу: <https://alfaic.ua/page/programmnoe-obespechenie-saga-insurance>.

49. Прут М. О. Форми співпраці банків та страхових компаній у рамках концепції BANCASSURANCE / М. О. Прут // К.: Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць, 2011. – Випуск 20. – С. 241-245.

50. Романова А. О. Формирование механизма взаимодействия страховых компаний с банковскими учреждениями : дис. канд. экон. наук : 08.00.10 / Анна Александровна Романова,. – ФГОБУ ВПО Всероссийская государственная налоговая академия Министерства финансов Российской Федерации, 2005. – 231 с.

51. Сухоруков М.М. Технология продаж страховых продуктов / М.М. Сухоруков. – М. : Анкил, 2004. – 136 с.
52. Ткаченко Н. В. Моделі взаємодії банків і страхових компаній / Н. В. Ткаченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка», 2015. – Вип. 2(46). – С. 326-334.
53. Тринчук В. В. Зарубіжний досвід розвитку банкострахування / В. В. Тринчук, В. В. Кучеренко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент, 2017. – Вип. 4. – С. 166-170.
54. Фурман В. М. Формування ефективної стратегії взаємодії страхових компаній та банків / В. М.Фурман // Фінанси України, 2003. – № 1. – С. 137-141.
55. Цыганов А. А. Интеграционные структуры банковско-страховых групп / А. А. Цыганов, П. А. Гришин // Финансы и кредит, 2007. – №36 (276). – С. 51-57.
56. Шакура О. О. «BANCASSURANCE» – як перспективна форма конвергенції банків та страховиків / О. О. Шакура // Інноваційна економіка, 2013. – № 8 (46). – С. 275-280.
57. Школьник І. О. Вплив міжнародних фінансових конгломератів на розвиток фінансового ринку України / І. О. Школьник, В. М. Кремень // Фінанси України, 2009. – № 9. – С. 34-42.
58. Baltensperger E. Regulation and intervention in the insurance industry – fundamental issues [Electronic resource] / E. Baltensperger, P. Buomberger, A. Iuppa // Zurich Insurance Group Report. – September, 2007. – 52 p. – Access mode : <http://zdownlo>.
59. Brewer E. Relationship between bank holding company risk and non-bank activity / Brewer E. // Journal of Economics and Business, 1989. – № 41. – P. 337-353.
60. Cheng-Ru Wu. Selecting the preferable bancassurance alliance strategic by using expert group decision technique / Cheng-Ru Wu, Chin-Tsai Lin, Yu-Fan Lin // Expert Systems with Applications, 2009. – № 39. – P. 3623-3629.

61. Davis S. Bancassurance : The lessons of global experience in banking and insurance collaboration [Electronic resource] / S. Davis // VRL KnowledgeBank Ltd, 2007. – 152 p. – Mode of access : http://www.atmia.com/ClassLibrary/Page/Information/DataInstances/1762/Files/821/bancassurance_report_final.pdf. – Title from the screen.

62. Davis S. Bancassurance : The lessons of global experience in banking and insurance collaboration [Electronic resource] / S. Davis // VRL KnowledgeBank Ltd, 2007. – 152 p. – Mode of access : <http://www.atmia.com/ClassLibrary/Page/Information/DataInst>.

63. Garcia-Herrero A. Global and regional financial integration : progress in emerging markets [Electronic resource] / A. Garcia-Herrero, P. Woolridge // BIS Quarterly Review. – September, 2007. – P. 57-70. – Mode of access : <http://www.dcenter.ru/eaes/>.

64. Hess T. Bancassurance developments in Asia – shifting to a higher gear [Electronic resource] / T. Hess // Sigma, Swiss Re, 2002. – № 7. – 40 p. – Mode of access : http://media.swissre.com/documents/sigma7_2002_en.pdf. – Title from the screen.

65. Hoschka T. C. Bancassurance in Europe / Tobias C. Hoschka. – The MacMillan Press, LTD, Houndmills, 1994. – 192 p.

66. Korhonen P. A financial alliance compromise between executives and supervisory authorities / Pekka Korhonen, Lasse Koskinen, Raimo Voutilainen // European journal of operational research. – № 175. – P. 1300-1310.

67. Okeahalam C. Charles. Does Bancassurance Reduce the Price of Financial Service Products / Okeahalam C. Charles // Journal of Financial Services Research, 2008. – № 33. – P. 147-162.

68. Sahay K. Bancassurance – an Effective Distribution Model / Kamalji Sahay // Banking frontiers, 2010. – № 2. – P. 14-15.

69. Saunders A. Universal banking in the United States / A. Saunders, I. Walter. – New York. Oxford University Press, 1994. – 288 pages.

70. Violaris Y. Bancassurance in practice [Electronic resource] / Y. Violaris
// Munich Re publications, 2001. – 40 p. – Mode of access :.
<http://www.marclife.com/research/pdf/banc.pdf>.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Показники розвитку банківського та страхового ринку за 2005-2017 рр.

Таблиця А.1 – Динаміка показників розвитку банківського та страхового ринку за 2005-2017 рр.

Показники	Рік												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ВВП, млн. грн.	441452	544153	720731	948056	913345	1082569	1302079	1411238	1454931	1566,73	1979,46	2383,18	2982,92
Показники діяльності страхового ринку													
Загальні валові страхові премії, млн. грн.	12853,5	13829,9	18008,2	24008,6	20442,1	23081,7	22693,5	21508,2	28661,9	26767,3	29736	35170,3	43431,8
Загальні валові страхові виплати, млн. грн.	1894,2	2599,6	4213	7050,7	6737,2	6104,6	4864	5151	4651,8	5065,40	8100,50	8839,5	10536,8
Сформовані страхові резерви, млн. грн.	5045,8	6014,1	8423,3	10904,1	10141,3	11371,8	11179,3	12577,6	14435,7	15828	18376,3	20936,7	22864,4
Кількість страхових компаній, млн. грн.	398	411	446	469	450	456	442	414	407	382	361	310	294
Загальні активи страховиків, млн. грн.	20920,1	23995	32213	41930,5	41970,1	45970,1	48122,7	56224,7	66387,5	70261,2	60729,1	56075,6	57381
Страхування кредитів													
Валові страхові премії, млн. грн.	516,013	513,836	815,011	655,1	1696,8	500,3	469,6	518,3	1026	684,7	348,7	531	365
Валові страхові виплати, млн. грн.	655,055	223,44	100,512	253,5237	362,9	153,2	168,5	163,9	98,8	60	302,6	1101,7	261,3
Показники діяльності банківського ринку													
Активи банків, млрд. грн.	213,88	340,18	599,4	967	1002	1090	1212	1264	1409	1477	1571	1737	1848
Кількість діючих банків, шт.	-	-	-	181	180	175	175	174	180	145	117	96	82
Кредити надані клієнтам, млрд. грн.	143,39	245,2	426,9	749	734	742	805	818	916	1028	1007	1004	1041
Кошти клієнтів, млрд. грн.	132,7	184,2	279,7	381	342	436	517	589	701	686	751	850	906
Офіційний обмінний курс, грн.	5,12	5,05	5,05	5,27	7,79	7,94	7,97	7,99	7,99	11,89	21,84	27,19	28,07
Облікова ставка НБУ, %	9,5	8,5	8	12	10,25	7,75	7,75	7,5	6,5	14	22	14	13,5

ДОДАТОК Б

Статистична база аналізу залежності страхових компаній від банків в Україні

Таблиця Б 1 - Статистична база аналізу залежності страхових компаній від банків в Україні за 2005-2017 рр.

Період	Активи, млн. грн.		Статутний капітал, млн. грн.		Нормалізовані значення активів		Нормалізовані значення статутного капіталу	
	банків	страхових компаній	банків	страхових компаній	банків	страхових компаній	банків	страхових компаній
2005	213880	20920,1	17005,43	6641	0	0	0	0
2006	340180	23995	28426,22	8391,2	0,077	0,062	0,024	0,204
2007	599400	32213	49716,37	10633,6	0,236	0,229	0,068	0,465
2008	967000	41930,5	88245,97	13206,4	0,461	0,426	0,149	0,764
2009	1002000	41970,1	128389,89	14876	0,482	0,427	0,233	0,959
2010	1090000	45970,1	147062,48	14429,2	0,536	0,508	0,272	0,907
2011	1212000	48122,7	171864,7	13954,7	0,611	0,551	0,324	0,851
2012	1264000	56224,7	175200	14579	0,643	0,716	0,331	0,924
2013	1409000	66387,5	174900	15232,5	0,731	0,921	0,33	1
2014	1477000	70261,2	185200	15120,9	0,773	1	0,352	0,987
2015	1571000	60729,1	222170	14474,8	0,83	0,807	0,429	0,912
2016	1737000	56075,6	414668	12661,6	0,932	0,712	0,831	0,701
2017	1848000	57381	495377	12831,3	1	0,739	1	0,721

ДОДАТОК В

Результати регресійного аналізу між активами страхових компаній та банківських установ за 2005-2017 рр.

<i>Регрессионная статистика</i>	
Множественный R	0,907521455
R-квадрат	0,823595192
Нормированный R-квадрат	0,807558391
Стандартная ошибка	0,13706363
Наблюдения	13

<i>Дисперсионный анализ</i>					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>
Регрессия	1	0,964807	0,964807	51,35658	1,83E-05
Остаток	11	0,206651	0,018786		
Итого	12	1,171458			

	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	0,032426011	0,081123	0,399714	0,697019	-0,14612	0,210976	-0,14612	0,210976
Переменная X 1	0,913082858	0,127413	7,16635	1,83E-05	0,63265	1,193516	0,63265	1,193516

Рисунок В.1 – Статистичні характеристики для нормалізованих значень показників активів банків і страхових компаній

ДОДАТОК Г

Результати регресійного аналізу між статутним капіталом страхових компаній та банківських установ за 2005-2017 рр.

<i>Регрессионная статистика</i>	
Множественный R	0,394217889
R-квадрат	0,155407744
Нормированный R-квадрат	0,07862663
Стандартная ошибка	0,302185614
Наблюдения	13

Дисперсионный анализ

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>
Регрессия	1	0,184827	0,184827	2,024036	0,182562
Остаток	11	1,004478	0,091316		
Итого	12	1,189305			

	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	0,580948799	0,130195	4,462157	0,000959	0,294392	0,867505	0,294392	0,867505
Переменная X 1	0,424284046	0,298227	1,422686	0,182562	-0,23211	1,080678	-0,23211	1,080678

Рисунок Г.1 – Статистичні характеристики для нормалізованих значень показників статутного капіталу банків і страхових компаній

ДОДАТОК Д

Систематизація критеріїв виокремлення моделей організації банківсько-страхової інтеграції

Таблиця Д.1 – Систематизація критеріїв виокремлення моделей організації банківсько-страхової інтеграції

Критерій	Характеристика параметрів
Тип державного регулювання БСІ	– жорсткий тип державного регулювання; – лібералізований тип державного регулювання.
Тип ринку та потенціал банкострахування	– розвинений, зрілий (mature market) – вже не відбувається різка зміна тенденцій, ринок насичений; – ринок, що розвивається (developing market) – перспективний; – слабо розвинений (emerging market) – ринки, що лише формуються; – нерозвинений ринок банкострахування.
Місце реалізації спільних фінансових продуктів (Point of sales)	– страхові агенти, розташовані у відділеннях банку; – банк, що діє як ліцензований (акредитований) брокер; – банківські працівники, що виступають у ролі професійних страхових агентів; – змішані канали.
Рівень інтегрованості та технологічної складності фінансових продуктів	– прості, що продаються на авантюристичній основі (високо ризиковий продаж); – консультативні послуги, максимально наближені до потреб клієнтів (advice-intensive product tailored to customer needs); – високо інтегровані фінансові продукти, пристосовані до життєвих циклів/ключових подій клієнтів.
Відкритість клієнтської бази банку	– обмежене використання клієнтської бази банку з боку страховика; – спільне використання клієнтської бази банківської установи.
Постачальник фінансових продуктів	– комплексні фінансові продукти розробляються спільною компанією («bancassurer»); – банк відповідає виключно за реалізацією продуктів.
Стратегія управління	– здійснюється страховиком; – реалізується дочірніми страховими компаніями банку; – аутсорсинг.
Тип права власності (форма взаємодії)	– спільне підприємство; – дочірні компанії; – незалежне існування (independent operation).
Основні гравці (учасники)	– вітчизняні банківські та страхові установи; – іноземні фінансові компанії; – змішана участь.
Рівень розвитку ринку банкострахування	– високий – частка банкострахування у загальному обсязі премій страхування життя в країні складає більше 60%; – середній – відповідно 40-60%; – низький – менше 40 %; – практично відсутній – менше 10%.

Продовження таблиці Д. 1

Критерій	Характеристика параметрів
Інноваційний досвід та рішення	<ul style="list-style-type: none"> – учасники банківсько-страхової інтеграції є генераторами ідей; – банки та страховики користуються існуючим досвідом.
Форма та вид БСІ в залежності від рівня БСІ	<ul style="list-style-type: none"> – високий – БСІ представлена фінансовими конгломератами, холдинговими компаніями, ПФГ, спільними підприємствами, дочірніми компаніями; – середній – БСІ представлена стратегічними альянсами; – низький – найпоширенішими формами БСІ є банкострахування та агентські (дистриб'юторські) договори.